

Provinciale Staten
van Limburg

Cluster	SA	Behandeld	M.T.P. Jenneskens
Ons kenmerk	2019/18816	Telefoon	+31 43 389 79 90
Uw kenmerk	-	Maastricht	12 maart 2019
Bijlage(n)	1	Verzonden	12 maart 2019

Onderwerp

Mededeling portefeuillehouder inzake evaluatie provinciaal onderwijsbeleid 2016-2019
(T2457 en motie 2413)

Geachte Staten,

Bij de behandeling van de Onderwijskaderbrief 2016-2019 aan het begin van deze coalitieperiode is toegezegd het gevoerde beleid aan het einde van de periode te evalueren. Bij dezen ontvangt u deze extern uitgevoerde evaluatie, die ingaat op de ervaringen bij de uitvoering van het provinciaal onderwijsbeleid 2016-2019, het bereiken van de doelstellingen van het provinciaal onderwijsbeleid en ten slotte belangrijke leerervaringen. Hiertoe zijn leraren en bestuurders van de Limburgse onderwijsinstellingen, projectleiders van projecten en programma's, en andere overheden (gemeenten en Rijksoverheid) bevraagd.

Evaluatie, conclusie en aanbevelingen

Er bestaat groot draagvlak voor het provinciale onderwijsbeleid. Het wordt erg gewaardeerd dat de Provincie haar verantwoordelijkheid heeft genomen en middelen beschikbaar heeft gesteld op het gebied van onderwijs. De Provincie blijkt goed in staat te zijn geweest, om als overstijgende en onafhankelijke partij partijen met elkaar te verbinden en initiatieven aan te jagen op het vlak van onderwijs en de regionale arbeidsmarkt.

2019/18810

Bezoekadres:
Limburglaan 10
NL-6229 GA Maastricht

Postbus 5700
NL-6202 MA Maastricht
postbus@prvlimburg.nl

Tel + 31 43 389 99 99
Fax + 31 43 361 80 99
www.limburg.nl

IBAN –nummer:
NL08RABO0132575728
BIC-code: RABONL2U

Hierdoor zijn partijen met elkaar in gesprek gegaan om gezamenlijke 'agenda's' te formuleren en projectinitiatieven opgepakt die anders niet van de grond gekomen waren en waarin ook (volop) wordt geparticipeerd vanuit het onderwijs.

Vanuit landelijke partijen wordt waardering uitgesproken voor de verbindende rol van de Provincie tussen lokale/regionale partijen en landelijke beleidsinitiatieven. Mede hierdoor kan vanuit Limburg goed worden geanticipeerd op kansen die vanuit het landelijke beleidsniveau worden geboden.

In zijn algemeenheid kunnen er – bij voortzetting van het provinciaal onderwijsbeleid – stappen worden gezet op het punt van monitoring en effectmeting van het beleid. Daarnaast kan de verspreiding van resultaten van ondersteunde initiatieven meer in samenhang en op een proactieve wijze gebeuren, om zo verdere vergroting van de effectiviteit van het beleid te bewerkstelligen. Voor de specifieke onderdelen verwijs ik u graag naar het evaluatierapport in de bijlage.

Vrijwel alle respondenten geven aan voorstander te zijn van voortzetting in de komende coalitieperiode, waarbij een aantal vraagstukken wordt genoemd die (ook) in een volgende periode aandacht verdienen: lerarentekorten, de gevolgen van krimp en aandacht voor kwetsbare groepen.

Motie 2413 Limburgs Lerarendilemma

Bij de beantwoording van motie 2413 "Limburgse lerarendilemma" (8 november 2018, GS 2018-76931) is aangegeven dat in gesprek met het onderwijsveld de opties voor de volgende coalitie(periode) worden besproken. In de verschillende bijeenkomsten en overleggen met het Limburgse onderwijsveld (Primair Onderwijs en Voortgezet Onderwijs) is dit onderwerp ook ter sprake gekomen. Het vergroten van de instroom (studenten en zij-instromers) en het behouden van leraren in het onderwijs én binnen Limburg worden door alle respondenten gezien als de grootste uitdagingen voor komende jaren en zou, als het aan het onderwijsveld ligt, een expliciet nieuw onderdeel vormen voor toekomstig provinciaal onderwijsbeleid.

Talent keert de trend

De "Eerste integrale effectmeting Sociale Agenda Limburg 2025 - 'Talent keert de trend'" (8 mei 2018, GS 2018-33123) laat zien dat het belangrijk is dat de beoogde trendbreuk in gezondheid al begint voordat kinderen naar school gaan. Er is immers een groot verschil in gezondheid bij laag- en hoogopgeleiden. Het project "Kansrijke start" laat zien dat al vroeg moet worden gestart voor het bereiken van de beoogde trendbreuk: de leeftijd van -9 maanden tot 4 jaar is heel bepalend voor het verdere onderwijsverloop. Voor te vormen nieuw beleid lijkt een slimme combinatie van het onderwijsbeleid met de aanbevelingen uit "Talent keert de trend" op het gebied van gezondheid aanbevelingswaardig.

Voor de evaluatie en specifieke aanbevelingen en inzichten is het evaluatierapport in de bijlage toegevoegd. Of en op welke manier het provinciale onderwijsbeleid de komende periode zal worden voortgezet is aan de te vormen nieuwe provinciale coalitie.

Gedeputeerde Staten van Limburg
namens dezen,

J.M.T. Teunissen MSC MCd

Evaluatie onderwijsbeleid Provincie Limburg 2016-2019

Eindrapport
Uitgebracht in opdracht van Provincie Limburg
Amersfoort, 13 februari 2019

Bureau Bartels B.V.
Postbus 318
3800 AH Amersfoort
Stationsplein 69
3818 LE Amersfoort
T 033 – 479 20 20
info@brtls.nl
www.bureaubartels.nl

Inhoud

Samenvatting	i
1. Inleiding	1
1.1 Achtergrond	1
1.2 Doelstelling, aanpak en respons	1
1.3 Leeswijzer	3
2. Inhoud, implementatie en financiële realisatie	4
2.1 Inleiding	4
2.2 Doelstellingen onderwijsbeleid	4
2.3 Implementatie beleid	5
2.4 Financiële voortgang	6
3. Algemeen oordeel Limburgs onderwijsbeleid	8
3.1 Inleiding	8
3.2 Oordeel provinciale rol	8
3.3 Oordeel inhoud en uitvoering Limburgs onderwijsbeleid	11
3.4 Contacten en afstemming met de Provincie Limburg	14
3.5 Wensen voor de toekomst	15
4. Doelrealisatie Limburgs onderwijsbeleid	18
4.1 Inleiding	18
4.2 Onderwijskwaliteit voor de toekomst	18
4.2.1 Belang thema's investeringslijn	18
4.2.2 OnderwijsWerkplaats	19
4.2.2 Educatieve Agenda Limburg	23
4.3 Human Capital Agenda's en Techniekplan	26
4.4 Buurtaal- en Euregionaal onderwijs	31
4.5 Resumé	36
5. Conclusies en aanbevelingen	37
5.1 Inleiding	37
5.2 Samenvattende conclusies	37
5.3 Bouwstenen voor toekomstig beleid	39
Bijlage I Inhoud projecten	42

Samenvatting van het rapport 'Evaluatie onderwijsbeleid Provincie Limburg 2016-2019'

Aanleiding en aanpak evaluatie

De Provincie Limburg voert, ondanks dat zij op dit terrein formeel geen wettelijke taken heeft, al enkele jaren een provinciaal onderwijsbeleid. Enerzijds vanuit de gedachte dat het aanwezige onderwijs bijdraagt aan provinciale beleidsdoelen, zoals een gunstig vestigingsbeleid, een goed functionerende arbeidsmarkt en economische structuurversterking. Anderzijds ziet de provincie vanuit haar neutrale positie een rol weggelegd in het ondersteunen van wenselijke vernieuwingen in het onderwijs en het leggen van verbindingen met het Limburgse bedrijfsleven. Het fundament voor het Limburgse onderwijsbeleid is gelegd in de Kaderbrief Onderwijs 2016-2019. Voor de implementatie hiervan was 10 miljoen euro beschikbaar.

Aan Provinciale Staten is destijds toegezegd dat het Limburgse onderwijsbeleid geëvalueerd zou worden. Op verzoek van de Provincie heeft Bureau Bartels deze evaluatie eind 2018/begin 2019 uitgevoerd. In deze evaluatie stond de uitvoering en doelrealisatie van het onderwijsbeleid als geheel centraal (van een evaluatie op het niveau van afzonderlijke initiatieven binnen dit beleid was geen sprake). Voor de evaluatie is allereerst deskresearch verricht. In aanvulling hierop zijn gesprekken met provinciale betrokkenen gevoerd. Dit om goed zicht te krijgen op de inhoud en uitvoering van het gevoerde beleid. Verder zijn partijen op andere overheidsniveaus in de evaluatie betrokken. Zo zijn de wethouders van vijf Limburgse centrumgemeenten en medewerkers van het Ministerie van OCW en het Platform Bèta Techniek geconsulteerd. De kern van de evaluatie bestond uit veldwerk onder partijen in het 'veld', zoals bestuurders van onderwijsinstellingen en projectleiders van ondersteunde projectinitiatieven. In totaal zijn circa 70 personen voor de evaluatie geconsulteerd.

Implementatie en financiële realisatie

Het Limburgs onderwijsbeleid is geordend langs een viertal investeringslijnen, namelijk Onderwijskwaliteit voor de toekomst, Human Capital Agenda's en het Techniekplan, Buurtaal- en Euregionaal onderwijs en Onderwijs als Schakel.¹ Deze investeringslijnen zijn zeer uiteenlopend ingevuld. Bijna 70% van de beschikbare middelen is voor de eerste twee investeringslijnen gereserveerd. Bij Onderwijskwaliteit voor de toekomst heeft het onderwijs zelf aan het stuur gezeten. Dit heeft geresulteerd in een drietal thema's (doorlopende leerlijnen PO-VO, toekomstbestendig onderwijspersoneel en aansluiting MBO1/2 op de arbeidsmarkt) en een gerichte inzet van middelen via twee grotere programma's (OnderwijsWerkplaats en Educatieve Agenda Limburg). In het geval van de HCA's en het Techniekplan is sprake van voortzetting van het beleid uit de vorige periode en een verbinding met het economische en arbeidsmarktbeleid van de provincie. Hierbij worden middelen van verschillende beleidsterreinen gematcht. Recent is overigens een nieuwe HCA toegevoegd, namelijk HCA ICT.

Bij de andere twee investeringslijnen – die een minder groot beslag op de middelen leggen – valt de grote variatie van ondersteunde initiatieven op. Bij Buurtaal- en Euregionaal onderwijs is sprake van een verzameling 'losse' initiatieven, waarbij het aan een heldere samenhang

¹ Daarnaast zijn nog twee randvoorwaarden benoemd, namelijk het arbeidsmarktdashboard en de mbo reisregeling. Deze randvoorwaarden zijn in de evaluatie buiten beschouwing gelaten.

ontbreekt. Vanuit Onderwijs als Schakel worden incidentele initiatieven vanuit andere provinciale beleidsterreinen ondersteund waarbij een rol is weggelegd voor het onderwijs. De bijdrage van deze initiatieven aan de doelen van het onderwijsbeleid is daarbij niet helder. Opvallend is verder dat voor deze laatste investeringslijn tussentijds fors meer middelen beschikbaar zijn gesteld, maar dat deze extra middelen tot dusver niet zijn benut.

Buiten (de initiatieven op) de investeringslijnen heeft de provincie de vrijheid genomen om nog enkele andere initiatieven te ondersteunen (zoals de bijdrage aan de Gelijke Kansen Alliantie). Daaruit kan worden geconcludeerd dat het provinciale onderwijsbeleid niet statisch is ingevuld, maar dat bij de uitvoering daarvan ook ingespeeld is op actuele ontwikkelingen.

Een belangrijk deel van de beschikbare middelen is inmiddels gereserveerd en besteed. In september 2018 was er nog 1,5 miljoen euro van de beschikbare 10 miljoen euro aan provinciale onderwijsmiddelen vrij te besteden. Twee derde van de vrij te besteden middelen had betrekking op het (uitgebreide) budget voor de investeringslijn Onderwijs als Schakel.

Algemeen oordeel Limburgs onderwijsbeleid

In de evaluatie is bij verschillende typen direct en indirect betrokkenen in kaart gebracht hoe zij over het Limburgs onderwijsbeleid oordelen. Hoewel er sprake is van een veelvormige feedback, kan in de reacties van de respondenten een aantal rode draden worden gedestilleerd. Een belangrijke uitkomst is dat er een groot draagvlak bestaat voor het provinciale onderwijsbeleid. Het wordt erg gewaardeerd dat de Provincie verantwoordelijkheid neemt en middelen beschikbaar stelt op het gebied van onderwijs terwijl zij geen wettelijke taken heeft op dat terrein. Dit draagvlak is onder meer te verklaren uit het feit dat het onderwijs goed betrokken is geweest bij de inhoudelijke invulling van dit beleid. 'Aan de voorkant' hebben vertegenwoordigers van onderwijsinstellingen inspraak gehad in de thema's die centraal zijn komen te staan (bijvoorbeeld bij de investeringslijn Onderwijskwaliteit voor de toekomst).

De Provincie blijkt, als overstijgende en onafhankelijke partij, verder goed in staat andere partijen met elkaar te verbinden en initiatieven aan te jagen op het vlak van onderwijs en de regionale arbeidsmarkt. Door deze verbindende rol van de Provincie zijn partijen met elkaar in gesprek gegaan om gezamenlijke 'agenda's' te formuleren. Hierdoor zijn projectinitiatieven opgepakt die anders niet van de grond gekomen waren en waarin ook (volop) geparticipeerd wordt vanuit het onderwijs. Ook wordt vanuit landelijke partijen waardering uitgesproken voor de verbindende rol van de Provincie tussen het lokale/regionale partijen en landelijke beleidsinitiatieven. Mede hierdoor wordt vanuit Limburg goed geanticipeerd op kansen die vanuit het landelijke beleidsniveau geboden worden. Ten slotte wordt waardering uitgesproken over het contact met de Provincie, zowel op bestuurlijk als ambtelijk niveau. Wel zien de geraadpleegde gemeenten nog meer mogelijkheden tot afstemming en onderlinge versterking.

Het grote draagvlak voor het Limburgs onderwijsbeleid blijkt ook uit het feit dat vrijwel alle respondenten voorstander zijn van voortzetting in de komende coalitieperiode. De wensen voor de toekomst die de respondenten hebben geventileerd, hebben vooral betrekking op uitbreiding van de beleidsmatige aandacht naar het passend- en praktijkonderwijs, kwetsbare groepen en daarmee samenhangend, meer verbinding tussen het onderwijs en de jeugdzorg. Ook bestaat er behoefte aan meer samenhang tussen ondersteunde projecten en focus binnen de investeringslijnen.

Doelrealisatie Onderwijskwaliteit voor de toekomst

Op grond van de evaluatie komen we tot de conclusie dat de projecten uit de investeringslijn Onderwijskwaliteit voor de toekomst relevant en doeltreffend zijn. Door de twee overkoepelende projecten is er focus en samenhang aangebracht in de doelen en de uitvoer van de projecten. Er is sprake van een heldere taakverdeling waarbij de Provincie voorziet in financiële middelen en het onderwijs de benodigde menskracht levert. Het feit dat onderwijsinstellingen van onderop initiatieven kunnen aandragen en ontwikkelen maakt dat de projecten goed aansluiten bij de 'vraagkant' van onderwijs.

Zoomen we in op de OnderwijsWerkplaats dan blijken deelnemende onderwijsinstellingen veel meerwaarde aan dit initiatief te ontlenuen. De projecten die eruit voortkomen leveren in hun optiek een bijdrage aan onderwijsvernieuwing op de drie aangewezen thema's. De digitale initiatievenkaart Limburg van Boven die bedoeld is als inspiratiebron voor (leraren van) onderwijsinstellingen, blijkt nog maar beperkt bekend te zijn en ook daadwerkelijk benut te worden. Aan de activiteiten vanuit de Educatieve Agenda Limburg (EAL) – namelijk de micro- en doorbraakprojecten en de Onderwijsmonitor – wordt volop door het onderwijs deelgenomen (namelijk door alle Limburgse vo-, mbo- en ho-instellingen en 70% van de po-instellingen). Twee derde deel van de deelnemende onderwijsinstellingen blijken een (groot) belang te hechten aan de EAL-activiteiten. Zo blijken deze activiteiten te resulteren in meer samenwerking en kennisuitwisseling tussen verschillende typen onderwijsinstellingen. Ruim de helft van de deelnemende onderwijsinstellingen ervaart ook een effect op de onderwijskwaliteit.

Doelrealisatie Human Capital Agenda's en Techniekplan

Vanuit de Human Capital Agenda's en het Techniekplan worden publiek-private samenwerkingen gestimuleerd om zo op de (kwantitatieve en kwalitatieve) personele behoefte van belangrijke sectoren in te spelen. In de voorgaande coalitieperiode richtte deze samenwerking zich vooral op het hoger onderwijs. Een belangrijk resultaat van het huidige onderwijsbeleid is dat er meer en bredere aandacht is voor het beroepsonderwijs, en specifiek het middelbaar beroepsonderwijs. Specifiek voor het Techniekplan geldt dat ook verbreding naar het po is gerealiseerd. Door aan te haken bij het Techniekplan zijn onderwijsinstellingen beter voorbereid op de toekomst. Vanaf 2020 maken 'wetenschap en techniek' immers verplicht onderdeel uit van het curriculum.

Hoewel precieze cijfers over de deelname ontbreken, kan vanuit de evaluatie belangrijke indicaties worden verkregen dat ook bij deze investeringslijn sprake is van grote deelname vanuit het (beroeps)onderwijs. Verder stellen we vast dat ook inhoudelijke doelen grotendeels behaald worden. Daar waar projectdoelen nog niet gerealiseerd zijn, is de verwachting dat dit in de toekomst alsnog zal gebeuren. Ook voor deze investeringslijn geldt dat deelnemende partijen groot belang hechten aan de ondersteunde initiatieven. Hieruit kan worden geconcludeerd dat de initiatieven goed aansluiten op de behoeften van het veld.

Doelrealisatie Buurtaal- en Euregionaal onderwijs

Bezien we de invulling van de investeringslijn Buurtaal- en Euregionaal onderwijs dan constateren we veel verschillende initiatieven, zowel qua inhoud als qua (financiële) omvang. Mede door deze grote variatie aan initiatieven is er sprake van weinig samenhang. We hebben duidelijke indicaties dat wat betreft de deelname door onderwijsinstellingen geen grote sprongen zijn gemaakt. Een reden waarom deelname achterblijft is er onder andere in gelegen

dat leerkrachten onvoldoende tijd kunnen vrijmaken voor buurtaal- en Euregionaal onderwijs en het als iets extra's bovenop het reguliere curriculum ervaren. Dit ondanks dat deelnemende onderwijsinstellingen wel degelijk het belang en meerwaarde van deelname ervaren. De beperkte toename van deelname betreft vooral het primair en voortgezet onderwijs. Bij het mbo is op dit punt wel een actievere opstelling ontstaan, mede door een gezamenlijk voorstel voor een Euregionale toolkit. De onderwijsinstellingen die wel participeren in de activiteiten op deze investeringslijn ervaren de initiatieven als (zeer) belangrijk, vooral omdat deze activiteiten bijdragen aan grotere kansen van jongeren op de Euregionale arbeidsmarkt. Verder ziet de meerderheid van hen een grotere aandacht voor buurtaal- en Euregionaal onderwijs binnen de eigen onderwijsinstelling als gevolg van hun deelname aan de ondersteunde projectactiviteiten.

Bouwstenen voor de toekomst

Vanuit de uitkomsten van de evaluatie kunnen de volgende bouwstenen voor de komende periode worden afgeleid:

- er bestaat voldoende legitimering voor voortzetting van het Limburgs onderwijsbeleid: het grote draagvlak in het veld, de provinciale rol die goed uit de verf komt, volop participatie en waardering vanuit het onderwijs voor de ondersteunde initiatieven en inhoudelijke uitdagingen die ook naar de toekomst toe aandacht vragen (met name lerarentekorten, de gevolgen van krimp en de digitalisering/ICT zijn door respondenten naar voren gebracht);
- voortzetting van de OnderwijsWerkplaats en Educatieve Agenda Limburg ligt voor de hand, omdat de tijd van oogsten is aangebroken;
- iets soortgelijks geldt ook voor de Human Capital Agenda's en het Techniekplan;
- op de huidige wijze voortzetting van de investeringslijn Buurtaal- en Euregionaal onderwijs ligt minder voor de hand. Bij een eventuele voortzetting zullen focus en een meer integrale aanpak van dit vraagstuk de boventoon moeten voeren;
- de evaluatie levert geen argumenten op voor voortzetting van Onderwijs als schakel naar andere provinciale speerpunten. Een bijdrage van ondersteunde initiatieven aan de doelen van het provinciaal onderwijsbeleid is niet vast te stellen. Bovendien is het extra budget bij lange na niet benut;
- vanuit de evaluatie komen de volgende vraagstukken naar voren die (ook) in een volgende periode aandacht verdienen, namelijk lerarentekorten, de gevolgen van krimp en aandacht voor kwetsbare groepen;
- bij voortzetting zal wel stappen moeten worden gezet op het punt van monitoring en effectmeting van het beleid;
- verder kan de verspreiding van resultaten van ondersteunde initiatieven meer in samenhang en op een proactieve wijze gebeuren, om zo verdere vergroting van de effectiviteit van het beleid te bewerkstelligen.

1. Inleiding

1.1 Achtergrond

In de Nederlandse situatie is het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) in formele zin verantwoordelijk voor (de kwaliteit en het toezicht op) het onderwijs. Daarnaast hebben ook gemeenten taken op dit terrein, bijvoorbeeld waar het gaat om huisvesting, leerlingenvervoer, onderwijsachterstanden en voortijdig schoolverlaten. Hoewel Provincies in formele zin (dus) geen wettelijke taken hebben, heeft de Provincie Limburg wel degelijk een provinciaal onderwijsbeleid geformuleerd. Enerzijds vanuit de onderkenning dat onderwijs kan bijdragen aan het realiseren van verschillende provinciale beleidsdoelen. Zo vormt goed en hoogwaardig onderwijs een belangrijk element van het regionale vestigingsklimaat en vervult onderwijs een sleutelrol bij een goed functionerende arbeidsmarkt en (daarmee) economische structuurversterking. Anderzijds is de Provincie Limburg ervan overtuigd dat zij door haar neutrale rol het onderwijsveld zowel kan ondersteunen bij wenselijke vernieuwingen als bij het leggen van verbindingen met het bedrijfsleven (MKB, topsectoren).

Om invulling te geven aan haar ambities heeft de Provincie Limburg in de afgelopen jaren niet alleen beleidsmatig aandacht geschonken aan onderwijs maar hiervoor ook financiële middelen ter beschikking gesteld. Zo heeft de Provincie haar huidige onderwijsbeleid in de Kaderbrief Onderwijs 2016-2019 uitgewerkt. Voor de implementatie van dit beleid heeft de Provincie voor deze periode 10 miljoen euro ter beschikking gesteld. In haar onderwijsbeleid zet de Provincie in op vier investeringslijnen en een tweetal 'randvoorwaarden'. Het leeuwendeel van de middelen is gereserveerd voor de investeringslijnen Human Capital Agenda's en Techniekplan en Onderwijskwaliteit voor de toekomst.

Aan Provinciale Staten van de Provincie Limburg is toegezegd dat zij begin 2019 geïnformeerd zullen worden over een evaluatie van het onderwijsbeleid zoals dat in de hierboven genoemde Kaderbrief geformuleerd is. Om deze toezegging gestand te kunnen doen heeft de Provincie Limburg Bureau Bartels opdracht gegeven om een externe evaluatie te laten verrichten naar haar onderwijsbeleid. In dit rapport doen we verslag van de uitkomsten van deze evaluatie.

1.2 Doelstelling, aanpak en respons

Doelstelling

De centrale doelstelling van de opdracht is in feite om tot een beantwoording van de volgende vraag te komen:

Wat zijn de ervaringen met de implementatie van het provinciaal onderwijsbeleid 2016-2019, hoe verloopt de doelrealisatie van dit beleid en wat zijn belangrijke leerervaringen?

Uit deze doelstelling blijkt dat een drietal thema's centraal stond in de evaluatie, namelijk:

- i. Implementatie.
- ii. Doelrealisatie.
- iii. Leerervaringen.

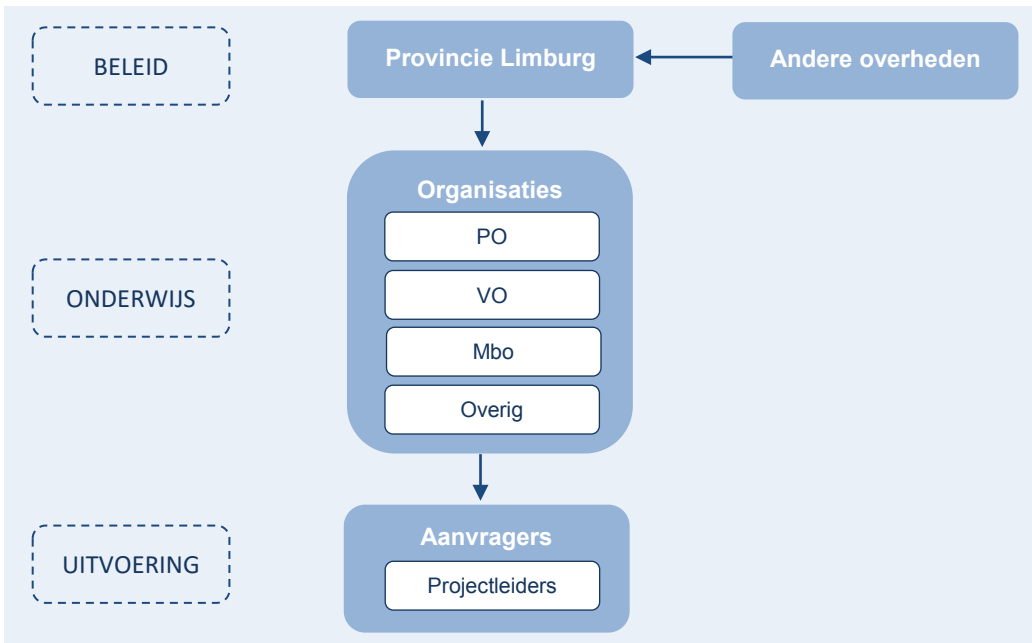
Aanpak

Allereerst is *deskresearch* uitgevoerd. Hierbij is gebruikgemaakt van bestaande materialen over de voortgang en resultaten van projecten en programma's die vanuit het Limburgs

onderwijsbeleid 2016-019 ondersteund zijn. In het veldwerk is vervolgens geconcentreerd op het wegwerken van 'witte vlekken' die na de deskresearch nog bestonden.

Bij het provinciaal onderwijsbeleid zijn vele typen partijen betrokken. In de evaluatie zijn dan ook verschillende gremia geraadpleegd. Deze verschillende partijen zijn in schema 1.1 weergegeven.

Schema 1.1 Afbakening speelveld veldwerk

Om te beginnen zijn **beleidsmedewerkers** van de **Provincie Limburg** geraadpleegd voor het achterhalen van achtergrondinformatie over de inhoud en uitvoering van het provinciaal onderwijsbeleid. Daarnaast zijn enkele vertegenwoordigers van **andere overheden** geraadpleegd om 'een bredere blik te krijgen op de (mogelijke) rol van Provincies op het gebied van onderwijs'. Daarbij gaat het om de wethouders van vijf Limburgse centrumgemeenten en vertegenwoordigers van het Ministerie van OCW en het Platform Bèatechniek.

In de Kaderbrief Onderwijs 2016-2019 wordt gesteld dat de focus van het provinciaal onderwijsbeleid op het primair onderwijs (PO), voortgezet onderwijs (VO) en middelbaar beroepsonderwijs (mbo) ligt. Samenhangend daarmee is een ander belangrijk uitgangspunt in de Kaderbrief dat het onderwijs zelf 'in de lead is' om, binnen de hoofdlijnen van het provinciaal onderwijsbeleid, initiatieven te ontplooiën. Om deze redenen zijn voor de evaluatie vertegenwoordigers van instellingen uit het **primair onderwijs, voortgezet onderwijs en mbo** geconsulteerd. Hierbij zijn zowel onderwijsinstellingen die intensief betrokken zijn, als onderwijsinstellingen die in veel mindere mate betrokken zijn bij het Limburgs onderwijsbeleid geraadpleegd. In aanvulling daarop zijn een aantal **andere onderwijspartijen**, in schema 1 aangeduid als 'Overig', geraadpleegd. Het betreft hier partijen die eveneens een rol (kunnen) spelen bij de implementatie van het provinciaal onderwijsbeleid. Concreet gaat het om hogescholen, universiteiten, de Educatieve Agenda Limburg (EAL) en de Verkenner Onderwijs in het kader van de Digitale Samenleving. In het kader van deze evaluatie zijn bestuurders van Limburgse onderwijsinstellingen geraadpleegd. Er is niet gesproken met leerkrachten die gebruik hebben gemaakt van de diverse onderdelen van het Limburgs onderwijsbeleid.

Ten slotte zijn **projectleiders** van verschillende projecten en programma's binnen het Limburgs onderwijsbeleid geraadpleegd over het verloop, bereik en de meerwaarde van het desbetreffende project.

Respons

In onderstaand schema staat de gerealiseerde respons onder onderwijsinstellingen en projectleiders weergegeven.

Schema 1.2 Respons naar doelgroep

Aspect	Onderwijsinstellingen	Projectleiders
<i>Bruto steekproef</i>	38	25
▪ Niet meer benaderd i.v.m. halen streefaantal	-	5
▪ Na herhaalde pogingen niet bereikt	-	-
▪ Gefuseerd	1	-
<i>Netto steekproef</i>	37	20
▪ Non-respons	4	1
Respons (absoluut)	33	19
Respons (relatief)	89%	95%

Zoals te zien is in schema 1.2 was de bereidheid tot deelname aan de evaluatie zeer hoog. In totaal zijn bestuurders van 33 Limburgse onderwijsinstellingen geraadpleegd. De helft daarvan betrof bestuurders vanuit het primair onderwijs. Daarnaast ging het om bestuurders van zeven voortgezet onderwijsinstellingen, een drietal mbo-instellingen² en zeven overige onderwijsinstellingen, zoals universiteiten en hogescholen. Slechts vier instellingen hebben niet deelgenomen omdat zij onvoldoende tijd of onvoldoende kennis van het Limburgs onderwijsbeleid hadden.

Ook onder projectleiders was de bereidheid tot deelname hoog. Met 19 projectleiders hebben we zelfs meer dan het beoogde aantal van 15 projectleiders geraadpleegd. Het gaat daarbij om projectleiders van projecten vanuit de investeringslijnen Buurtaal- en Euregionaal onderwijs, Human Capital Agenda's en het Techniekplan en Onderwijskwaliteit voor de toekomst.

1.3 Leeswijzer

In de navolgende hoofdstukken presenteren we de bevindingen die met de evaluatie zijn verkregen. De opbouw van het verdere rapport ziet er als volgt uit. In hoofdstuk 2 beschrijven we de inhoud, wijze van implementatie en financiële realisatie van het Limburgs onderwijsbeleid. Vervolgens gaan we in hoofdstuk 3 in op het algemene oordeel van de verschillende geraadpleegde partijen over het Limburgs onderwijsbeleid. In hoofdstuk 4 maken we vervolgens de overstap naar de doelrealisatie van het Limburgs onderwijsbeleid en de verschillende investeringslijnen daarbinnen. In dit hoofdstuk worden ook de ervaringen van het onderwijsveld met de verschillende projecten aan de orde gesteld. Ten slotte presenteren we in hoofdstuk 5 de conclusies en een aantal bouwstenen voor toekomstig beleid.

Ten slotte merken we nog op dat niet in alle tabellen de percentages optellen tot 100%. Aan de ene kant heeft dit te maken met het feit dat bij sommige vragen meerdere antwoorden mogelijk waren. Aan de andere kant kan er ook sprake zijn van afrondingsverschillen.

² Door een fusie kent de Provincie Limburg momenteel in totaal drie ROC's.

2. Inhoud, implementatie en financiële realisatie

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk gaan we in op de inhoud en financiële realisatie van het Limburgs onderwijsbeleid 2016-2019. Om te beginnen beschrijven we in paragraaf 2.2 de doelen van het Limburgs onderwijsbeleid en de individuele investeringslijnen daarbinnen. Vervolgens gaan we in paragraaf 2.3 in op de wijze van implementatie van de verschillende investeringslijnen. Ten slotte staat in paragraaf 2.4 de financiële realisatie van het Limburgs onderwijsbeleid centraal.

2.2 Doelstellingen onderwijsbeleid

De Provincie Limburg ziet in het onderwijs een belangrijke partner om aan een aantal maatschappelijke opgaven en uitdagingen een bijdrage te leveren. Zo draagt goed onderwijs bij aan een aantrekkelijk vestigingsklimaat en legt goed onderwijs de basis voor economische ontwikkeling en sociale participatie. Met het Limburgs onderwijsbeleid wil de Provincie zorgen voor meer samenwerking tussen verschillende onderwijsinstellingen op thema's die het individueel schoolbelang overstijgen om zo de onderwijskwaliteit in de Provincie te verbeteren. Verder wordt met het onderwijsbeleid beoogd te zorgen voor een betere aansluiting van het onderwijs op regionale economische ontwikkelingen en meer partnerschap te creëren tussen onderwijs, overheid en bedrijfsleven. In het navolgende zullen de specifieke doelen van de verschillende investeringslijnen de revue passeren.

Onderwijskwaliteit voor de toekomst

Het doel van deze investeringslijn is om het Limburgse onderwijs toekomstbestendig te maken. Daarbij ligt de focus op het primair onderwijs, voortgezet onderwijs en mbo. In de Kaderbrief Onderwijs 2016-2019 staat een aantal uitdagingen geformuleerd. Zo heeft de regio te maken met krimp en daarmee met dalende leerlingaantallen. Ook ligt het aantal vroegtijdig schoolverlaters – met name in Zuid-Limburg – hoger dan het landelijk gemiddelde. Om de onderwijskwaliteit in Limburg te behouden en verder te verbeteren wordt samenwerking tussen onderwijsinstellingen steeds urgenter. Om antwoord te bieden aan deze uitdagingen staat een drietal thema's centraal binnen deze investeringslijn, namelijk (1) doorlopende leerlijnen in talentontwikkeling in het primair- en voortgezet onderwijs, (2) toekomstbestendig onderwijs-personeel en (3) de aansluiting van mbo-niveau 1 en 2 op de Sociale Agenda (arbeidsmarkt).

Human Capital Agenda's en Techniekplan

Het doel van de Human Capital Agenda's (HCA's) en het Techniekplan is het bewerkstelligen van samenwerking tussen de overheid, het onderwijs en het bedrijfsleven. Met de HCA's wordt beoogd om de aansluiting tussen het onderwijs en de arbeidsmarkt te versterken, om zo te zorgen voor voldoende en goed opgeleid personeel voor de economisch en maatschappelijk belangrijke sectoren in Limburg. De arbeidsmarkt verandert en het is dan ook van belang dat het onderwijs jongeren opleidt voor de beroepen die in de toekomst nodig zijn in de regio. Door publiek-private samenwerking kan het onderwijs tijdig inspelen op de behoeften vanuit het bedrijfsleven. Daarnaast is een belangrijk doel van het Techniekplan het bevorderen van de instroom van leerlingen (en zij-instromers) in techniekopleidingen.

Buurtaal- en Euregionaal onderwijs

Het doel van deze investeringslijn is het stimuleren van buurtaal- en Euregionaal onderwijs op scholen in de grensregio Limburg. Op die manier wil de Provincie de kansen van leerlingen en studenten op de Euregionale arbeidsmarkt vergroten. Om de voordelen van de Euregio te benutten, is het van belang om kennis te nemen van de cultuur en taal van buurlanden Duitsland en België.

Onderwijs als schakel naar andere provinciale speerpunten

Naast de link met het arbeidsmarktbeleid is afstemming en samenwerking met het onderwijs voor de Provincie ook van belang voor het behalen van andere doelstellingen binnen andere beleidsvelden. In de Kaderbrief Onderwijs 2016-2019 werd als voorbeeld de samenhang tussen het onderwijs en de kennisinfrastructuur genoemd. Ook werd de link met ondernemersonderwijs gericht op de sectoren toerisme, recreatie en agrofood en met beleid op het gebied van erfgoed genoemd. Ten slotte zijn scholen goede plekken om jongeren te bereiken en zo aandacht te besteden aan thema's als een gezonde levensstijl of radicalisering. Vanuit deze investeringslijn kan geïnvesteerd worden in dergelijke aan onderwijs gelieerde projecten.

In Bijlage I geven we een nadere beschrijving van de projecten en programma's die binnen de verschillende investeringslijnen worden ondersteund.

2.3 Implementatie beleid

In deze paragraaf gaan we in op de wijze van implementatie van de verschillende investeringslijnen binnen het Limburgs onderwijsbeleid 2016-2019.

Onderwijskwaliteit voor de toekomst

Binnen deze investeringslijn is duidelijk gefocust op een tweetal programma's, namelijk de OnderwijsWerkplaats en de Educatieve Agenda Limburg (EAL). Beide programma's zijn aan de voorkant samen met het onderwijsveld vormgegeven. Binnen deze twee programma's is het onderwijsveld zelf aan het roer en is het aan onderwijsinstellingen en leraren(teams) om projecten op te zetten binnen de gezamenlijk geformuleerde thema's. De precieze invulling van initiatieven is dus gedelegeerd aan de uitvoerders uit het onderwijsveld. De basis voor de Educatieve Agenda Limburg is al in 2014 gelegd. De Onderwijsmonitor voert terug tot de 'Kaans regionale monitor onderwijsloopbanen' dat in 2009 is gestart.

Human Capital Agenda's en Techniekplan

De Human Capital Agenda's (HCA's) en het Techniekplan komen voort uit de vorige coalitieperiode. Een aantal HCA's bestond al toen deze coalitie van start ging. Deze investeringslijn kent een sterke link met het economische en arbeidsmarktbeleid van de Provincie Limburg. Er wordt dan ook vanuit beide beleidsvelden geïnvesteerd in de HCA's en het Techniekplan. Binnen de HCA's en het Techniekplan is er ruimte voor het onderwijs én voor het bedrijfsleven om initiatieven op te zetten die gericht zijn op een betere aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt en op wat bedrijven binnen de sectoren nodig hebben.

Buurtaal- en Euregionaal onderwijs

Een aantal initiatieven binnen de investeringslijn Buurtaal- en Euregionaal onderwijs bestond al voor de Kaderbrief Onderwijs 2016-2019. Projecten als de Euregioscholen en Kijken over de

Grens werden voor deze coalitieperiode al ondersteund. Ten behoeve van de nieuwe coalitieperiode heeft overleg plaatsgevonden met partners uit het veld binnen de Strategische Buurtaalagenda om de agenda op dit onderwerp eventueel te herzien. Daaruit kwam naar voren dat er meer aandacht moest komen voor het betrekken van het MKB en voor verdere uitrol naar Midden- en Noord-Limburg. Gaandeweg de huidige periode is dan ook een aantal nieuwe initiatieven van start gegaan. Het resultaat hiervan is dat binnen deze investeringslijn een grote variatie aan 'losse' initiatieven is ondersteund. Van een eenduidige samenhang in de initiatieven is echter geen sprake.

Onderwijs als schakel naar andere provinciale speerpunten

In de projecten die vanuit de investeringslijn Onderwijs als schakel naar andere provinciale speerpunten ondersteund zijn, zit niet veel samenhang. Het gaat om individuele verzoeken, vanuit andere provinciale beleidsterrein, van zeer uiteenlopende aard. Bij elke aanvraag wordt gekeken naar de relevantie voor het onderwijs. Het is echter onduidelijk hoe deze initiatieven een bijdrage leveren aan de overall doelen van het Limburgs onderwijsbeleid. In de volgende paragraaf zien we dat het oorspronkelijke budget voor deze investeringslijn tussentijds met een miljoen euro is verhoogd, maar dat dit extra budget – op peildatum 7 september 2018 – nog niet aangesproken was. De investeringslijn Onderwijs als schakel naar andere provinciale speerpunten is niet in het veldwerk van voorliggende evaluatie meegenomen omdat het om initiatieven van andere beleidsvelden gaat.

2.4 Financiële voortgang

Vanuit de Kaderbrief Onderwijs 2016-2019 is 10 miljoen euro beschikbaar gesteld voor het onderwijsbeleid voor de genoemde periode. In schema 2.1 staat weergegeven hoe dit budget verdeeld is over de verschillende initiatieven binnen en buiten de hiervoor beschreven investeringslijnen.

Een belangrijk deel van de beschikbare 10 miljoen euro was gereserveerd voor de vier hierboven beschreven **investeringslijnen**. De twee investeringslijnen 'Onderwijskwaliteit voor de toekomst' en 'Human Capital Agenda's en het Techniekplan' beslaan een fors deel van de beschikbare middelen. De andere twee investeringslijnen zijn qua budget veel kleinere onderdelen van het Limburgs onderwijsbeleid 2016-2019. In aanvulling daarop is een aantal andere activiteiten ontplooid. Dit betrof de twee **randvoorwaarden**; het arbeidsmarktdashboard en de mbo reisregeling. Het dashboard is gerealiseerd. De mbo reisregeling is stopgezet omdat vanaf 1 januari 2017 een landelijke regeling voor de doelgroep van kracht ging.

De inhoud van de Kaderbrief Onderwijs 2016-2019 bleek niet in graniet gegoten. Buiten de genoemde investeringslijnen en randvoorwaarden heeft de Provincie Limburg de ruimte genomen om te anticiperen op andere ontwikkelingen, zoals de **Gelijke Kansen Alliantie**. Dit is een initiatief van het Ministerie van OCW. Vanuit dit Ministerie kwam in 2016 een oproep voor het aandragen van initiatieven die bijdragen aan het bevorderen van kansengelijkheid in het onderwijs. Hiertoe zijn – in samenwerking met Limburgse centrumgemeenten – initiatieven ontwikkeld waaraan de Provincie Limburg een deel cofinanciering heeft toegevoegd.

Een **belangrijk deel** van de middelen is inmiddels **gereserveerd en besteed**. In september 2018 was nog ongeveer 1,5 miljoen euro vrij te besteden. Een belangrijk deel van deze 1,5 miljoen

komt op het conto van investeringslijn 'Onderwijs als schakel'. Voor deze investeringslijn was in de kaderbrief €400.000 gereserveerd. Op een later moment is een extra **miljoen** euro beschikbaar gesteld. Dit budget was overigens op peildatum 7 september 2018 (nog) niet aangesproken. We hebben niet kunnen achterhalen wat de onderbouwing voor dit extra budget is geweest en constateren tevens dat er, gezien de onderuitputting, blijkbaar ook geen behoefte aan is geweest.

Bij de Human Capital Agenda's en het Techniekplan is sprake van matching met andere middelen, zoals vanuit de **BIM Sociale Agenda**. Dat betekent dat voor deze initiatieven een veel ruimer bedrag beschikbaar is dan het genoemde bedrag in schema 2.1.

Schema 2.1 Stand van zaken uitgaven investeringsmiddelen Onderwijs, in euro's (peildatum 7 september 2018)

Investeringslijn	Budget*	Budget na aanpassingen **	Toegekend en gereserveerd	Nog niet bested
Investeringslijn				
Onderwijskwaliteit voor de toekomst	3.100.000	-	3.221.137	108.706
Human Capital Agenda's/Techniekplan***	3.500.000	-	3.705.000	467.666
Buurtaal- en Euregionaal onderwijs	800.000	-	800.000	55.108
Onderwijs als schakel	400.000	1.400.000	373.750	949.890
Overig				
▪ Arbeidsmarktdashboard	200.000	-	200.000	-
▪ MBO reisregeling	2.000.000	1.138.113	1.138.113	-
▪ Gelijke kansen in het onderwijs	-	-	350.000	-
▪ 4Limburg	-	-	200.000	-
▪ Grensoverschrijdende arbeidsmarkt	-	-	12.000	-
Totaal	10.000.000	-	10.000.000	1.581.370

* Zie Kadebrief Onderwijs 2016-2019

** Wijziging budget Onderwijs als Schakel: Zie Programmabegroting 2018

Wijziging budget mbo reisregeling: zie (onder andere) Programmabegroting 2017

*** Uitsluitend deel van de middelen dat vanuit Onderwijsbeleid wordt bijgedragen

Bron: *Kaderbrief Onderwijs 2016-2019 (Budget) en Totaaloverzicht AO boekjaar 2016-2018 Onderwijsmiddelen (d.d. 7 september 2018)*

3. Algemeen oordeel Limburgs onderwijsbeleid

3.1 Inleiding

In het voorgaande hoofdstuk is inzicht gegeven in de doelstellingen en wijze van implementatie van het Limburgs onderwijsbeleid en de verschillende investeringslijnen daarbinnen. In dit hoofdstuk verleggen we de aandacht naar het oordeel van het onderwijsveld over het onderwijsbeleid van de Provincie Limburg. In paragraaf 3.2 bezien we het oordeel over de rol van de Provincie Limburg. Vervolgens gaan we in paragraaf 3.3 in op het oordeel over de inhoud en uitvoering van het Limburgs onderwijsbeleid. In paragraaf 3.4 staan de contacten en afstemming van projectleiders en wethouders met de Provincie Limburg centraal. Ten slotte maken we in paragraaf 3.5 een bruggetje naar de toekomst. In die paragraaf bespreken we de wensen voor de toekomst van het Limburgs onderwijsbeleid.

3.2 Oordeel provinciale rol

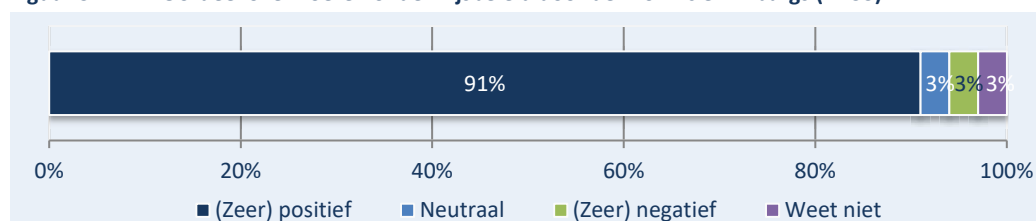
In deze paragraaf gaan we in op de mate waarin het onderwijsveld een rol op het gebied van onderwijs weggelegd ziet voor de Provincie Limburg en in hoeverre men vindt dat de rol die de Provincie oppakt in de praktijk goed uit de verf komt.

Om te beginnen zijn we nagegaan in hoeverre de geraadpleegde bestuurders van onderwijsinstellingen **zicht** hebben **op de inhoud en uitvoering** van het **onderwijsbeleid** van de Provincie Limburg. Maar liefst twee derde deel van de 33 geraadpleegde onderwijsbestuurders geeft aan voor een belangrijk deel zicht te hebben op de inhoud en wijze van uitvoering van het Limburgs onderwijsbeleid. Het overige deel heeft alleen zicht op de specifieke onderdelen waar zij zelf in participeren.

Oordeel voeren provinciaal onderwijsbeleid

Zoals eerder gezegd hebben Provincies geen wettelijke taken op het gebied van onderwijs. De Provincie Limburg pakt desondanks toch haar verantwoordelijkheid op dit gebied. We hebben het veld gevraagd wat zij hiervan vinden. Dat de Provincie Limburg toch een onderwijsbeleid voert ervaart een zeer grote meerderheid van de geraadpleegde onderwijsbestuurders als (zeer) positief (zie figuur 3.1). Men is positief over de **overkoepelende** en **verbindende rol** van de Provincie. Ook wordt de **aanjaagfunctie** die de Provincie vervult gewaardeerd.

Figuur 3.1 Oordeel over voeren onderwijsbeleid door de Provincie Limburgs (N=33)

Ook de **wethouders** van vijf Limburgse **centrumgemeenten** vinden het positief dat de Provincie Limburg een onderwijsbeleid voert. Ook zij zien vooral meerwaarde in de verbindende en overkoepelende rol die de Provincie kan spelen. Wethouders ervaren de Provincie Limburg als een neutrale partij die een rol kan spelen op onderwerpen die individuele belangen van onderwijsinstellingen en gemeenten overstijgen. Daarnaast heeft de Provincie de financiële

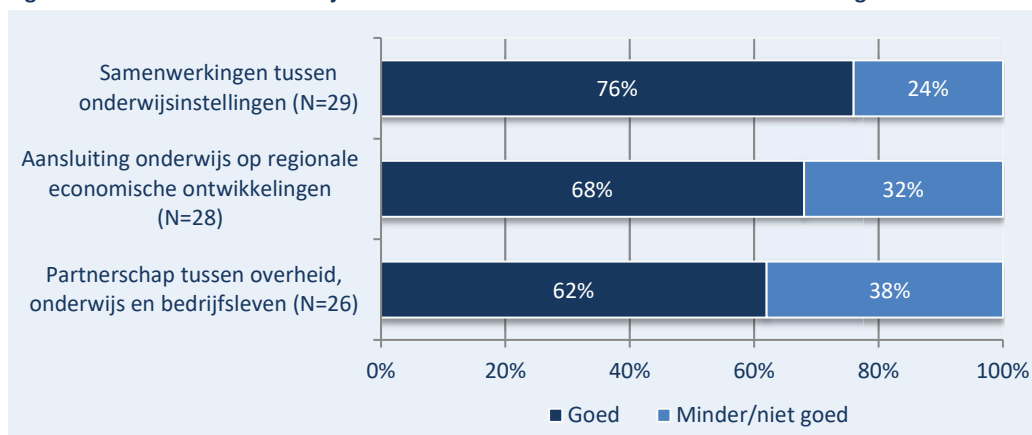
middelen om samenwerking en onderwijsvernieuwing te kunnen stimuleren, aanjagen en versnellen. Verder is door wethouders genoemd dat de Provincie Limburg een rol kan spelen in de communicatie met de landelijke overheid als het gaat over (specifieke) uitdagingen waar heel Limburg mee te maken heeft.

De geraadpleegde **vertegenwoordigers** op het **landelijk beleidsniveau** hebben geen zicht op de inhoud en uitvoering van het gehele Limburgs onderwijsbeleid, maar op specifieke onderdelen daarvan. Deze respondenten zijn positief over de verantwoordelijkheid die de Provincie heeft genomen (ondanks het ontbreken van wettelijke taken) en dat de Provincie hier capaciteit en middelen voor vrijgemaakt heeft. Wat dit aangaat valt hun de beleidsmatige aandacht voor het primair onderwijs en vmbo op. Op dit punt zien zij de Provincie Limburg als voorloper van en inspiratiebron voor (veel) andere Provincies. Door de goede contacten met het onderwijs in Limburg alsmede de verbindende en faciliterende rol, vormt de Provincie voor de respondenten een belangrijke informatiebron en gesprekspartner.

Rollen van de Provincie Limburg

De Provincie Limburg ziet voor zichzelf op het gebied van onderwijsbeleid vooral een verbindende, stimulerende en aanjagende rol. Concreet gaat het hierbij om het bevorderen van samenwerking tussen onderwijsinstellingen op thema's die het individueel schoolbelang overstijgen, het stimuleren van aansluiting van het onderwijs op regionale economische ontwikkelingen en de arbeidsmarkt en het bevorderen van een partnerschap tussen overheid, onderwijs en bedrijfsleven. Het onderwijsveld hebben we gevraagd in hoeverre zij vinden dat deze rollen uit de verf komen. De uitkomsten zoals weergegeven in figuur 3.2 hebben uitsluitend betrekking op zij die daadwerkelijk een oordeel konden vellen.

Figuur 3.2 Oordeel onderwijsveld over verschillende rollen van Provincie Limburg

Uit bovenstaande figuur blijkt dat driekwart van de geraadpleegde onderwijsbestuurders meent dat de rol van de Provincie Limburg in het stimuleren van **samenwerking tussen onderwijsinstellingen** goed uit de verf komt. Onderwijsbestuurders noemen dat ze terugzien dat de Provincie gunstige voorwaarden schept en een faciliterende rol speelt, waarbij het onderwijs zelf inhoudelijk wel verantwoordelijk ('eigenaar') blijft. Men geeft verder aan dat er nu meer kennisdeling tussen onderwijsinstellingen plaatsvindt dan voorheen en dat er sprake is van betere onderlinge afstemming op overstijgende thema's. Een kwart van de geraadpleegde onderwijsbestuurders ziet deze rol minder goed of niet terug in de praktijk. Dit betreft

uitsluitend bestuurders uit het primair- en voortgezet onderwijs³. Bestuurders die deze rol onvoldoende uit de verf zien komen noemen vooral dat de samenwerking binnen onderwijsvormen is toegenomen, maar dat dit niet geldt voor de samenwerking tussen de verschillende onderwijsvormen.

De rol van de Provincie in het **bevorderen** van de **aansluiting** van het **onderwijs op de regionale economische ontwikkelingen en de arbeidsmarkt** ziet drie vijfde deel van de geraadpleegde onderwijsbestuurders goed uit de verf komen. Met name op het gebied van techniek ziet men, bijvoorbeeld door het Techniekplan en de verbindende rol van de Provincie in de afstemming rond techniekopleidingen, een betere aansluiting ontstaan. Er doen zich wel belangrijke verschillen voor naar onderwijsvorm. Bestuurders vanuit het mbo, hbo en wetenschappelijk onderwijs oordelen allen positief over deze rol. Ook vanuit het voortgezet onderwijs oordeelt ruim vier vijfde deel positief, terwijl dit geldt voor minder dan de helft van de bestuurders uit het primair onderwijs⁴. Hierbij kan opgemerkt worden dat deze onderwijsvorm ook verder van de arbeidsmarkt staat.

Ook over de rol van de Provincie Limburg bij het **bevorderen van partnerschap tussen overheid, onderwijs en bedrijfsleven** oordeelt een ruime meerderheid positief. Zij zijn van mening dat de Provincie er goed in slaagt om als onafhankelijke partij, de verschillende gremia te verbinden. Aan de andere kant is een twee vijfde van mening dat deze rol nog onvoldoende uit de verf komt. Respondenten geven aan dat zij in de praktijk nog niet veel terugzien van de verbindende rol tussen overheid, onderwijs en bedrijfsleven. We merken op dat bestuurders van onderwijsvormen die verder van de arbeidsmarkt staan – namelijk het primair onderwijs en voortgezet onderwijs – minder positief oordelen dan onderwijsvormen waar de relatie met de arbeidsmarkt directer is. Bestuurders uit het mbo, hbo en wetenschappelijk onderwijs zijn, op één na, van mening dat deze rol goed uit de verf komt. Terwijl dit geldt voor de helft van de bestuurder uit het primair- en voortgezet onderwijs

Ook de **wethouders** van vijf **centrumgemeenten** in Limburg hebben we bovenstaande drie rollen voorgelegd. De wethouders zien voor de Provincie Limburg vooral een rol in het stimuleren van de aansluiting van het onderwijs op de regionale economische ontwikkelingen en in het verbinden van overheid, onderwijs en bedrijfsleven (de drie O's). Ook omdat daar een meer directe link ligt met de arbeidsmarkt waar de Provincie wel degelijk wettelijke taken heeft. De Provincie kan een regiefunctie vervullen en kan zorgen voor meer continuïteit in de samenwerking tussen verschillende partijen. Wethouders noemen vooral de campussen als goed voorbeeld van de rol van de Provincie op dit terrein. De geraadpleegde wethouders zijn van mening dat deze regierol nog verder versterkt kan worden en dat het goed zou zijn om ook de gemeenten meer te betrekken.

Op het gebied van het bevorderen van samenwerking tussen onderwijsinstellingen zien de wethouders in mindere mate een rol voor de Provincie Limburg weggelegd. Zij zien dit niet zozeer als een hoofdtaak van de Provincie, maar als zij daarin wel bijdraagt dan zou hier meer afstemming met de gemeenten over dienen te zijn. Ook hebben de meeste wethouders niet heel goed zicht op de contacten die de Provincie met onderwijsinstellingen heeft. De meeste wethouders zijn van mening dat de Provincie op dit vlak een verbindende en bovenregionale rol

³ Alle bestuurders vanuit het mbo, hbo en wo zien deze rol uit de verf komen, tegenover 83% van VO en 62% van PO.

⁴ Alle bestuurders vanuit het mbo, hbo en wo zien deze rol uit de verf komen, tegenover 83% van VO en 42% van PO.

kan pakken, mits ook de centrumgemeenten betrokken worden. De gemeenten hebben ook contacten met de onderwijsinstellingen, dus het is van belang om niet in elkaars vaarwater te gaan zitten of dubbele dingen te doen.

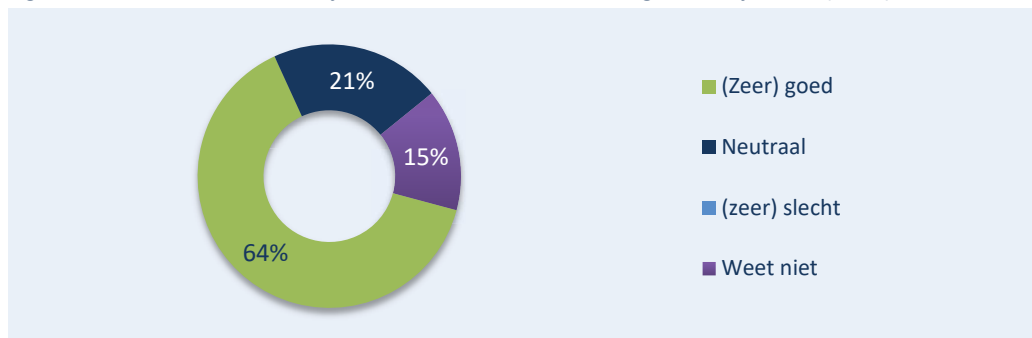
Hiervoor is al aan de orde gekomen dat de respondenten van *landelijke organisaties* positief oordelen over het Limburgs onderwijsbeleid waarmee zij te maken hebben. Zij herkennen zich in de bovenstaande rollen die de Provincie voor zichzelf heeft gedefinieerd. In de toelichting door een van de respondenten werd benadrukt dat de Provincie bij de HCA's en het Techniekplan de ketenbenadering centraal stelt, waarbij de gehele onderwijsketen in interactie met het bedrijfsleven is. Dit leidt in de optiek van deze respondent tot 'waanzinnig mooie projecten'.

In aanvulling daarop vervult de Provincie Limburg in de optiek van deze respondenten een belangrijke schakelfunctie tussen het landelijk beleidsniveau en de Limburgse onderwijsinstellingen. Als onafhankelijke partij speelt de Provincie een stimulerende rol bij het benutten van kansen vanuit landelijke regelingen. Dit werd door de gesprekspartners geïllustreerd aan de hand van de regelingen Sterk Techniekonderwijs, Sterk Beroepsonderwijs en Gelijke Kansen in het Onderwijs/Gelijke Kansen Alliantie. Ondanks dat de onderwijsinstellingen zelf 'in de lead' zijn bij het doen van aanvragen, heeft de Provincie als onafhankelijke partij onderwijsinstellingen bijeengebracht om gezamenlijk plannen te ontwikkelen en aanvragen voor te bereiden. Bovendien jaagt de Provincie die verder aan door provinciale cofinanciering beschikbaar te stellen.

3.3 Oordeel inhoud en uitvoering Limburgs onderwijsbeleid

Uit de vorige paragraaf is gebleken dat er een zeer groot draagvlak bestaat voor provinciaal onderwijsbeleid. In deze paragraaf staat het oordeel over de inhoud en de uitvoering van dit beleid centraal. Om te beginnen hebben we de onderwijsbestuurders gevraagd wat zij over het algemeen vinden van de inhoud en uitvoering van het onderwijsbeleid van de Provincie Limburg en de projecten en programma's die daaruit voortvloeien. In figuur 3.3 is te zien dat twee derde deel van de geraadpleegde onderwijsbestuurders hier (zeer) positief over oordeelt. Men ervaart het als grote meerwaarde dat de Provincie aansluit bij bestaande projecten en deze ondersteunt. Men geeft aan dat de Provincie Limburg initiatieven aanjaagt die anders niet van de grond zouden komen. Ook wordt de verbindende rol binnen de keten en de mate waarin het onderwijs wordt betrokken gewaardeerd.

Figuur 3.3 Oordeel onderwijsveld over inhoud en uitvoering onderwijsbeleid (N=33)

Een vijfde deel van de onderwijsbestuurders oordeelt neutraal over de inhoud en de uitvoering van het Limburgs onderwijsbeleid. Ten slotte kon een vijftal respondenten zich geen oordeel vormen over het onderwijsbeleid omdat zij, naar eigen zeggen, onvoldoende zicht hebben op de inhoud en uitvoering ervan.

Sterke en zwakke kanten onderwijsbeleid

Vervolgens zoomen we inhoudelijk dieper in op de sterke en minder sterke kanten van het Limburgs onderwijsbeleid. Maar liefst 28 van de 33 onderwijsbestuurders hebben **sterke punten** aangedragen. Verreweg het meest genoemde sterke punt is de **verbindende rol** van de Provincie (15 keer genoemd). De Provincie Limburg krijgt partijen bijeen die elkaar anders niet snel zouden tegenkomen. Verder noemen negen onderwijsbestuurders de goede **afstemming met het veld**. De Provincie speelt een faciliterende rol waarin veel ruimte voor invulling door het veld is. Daarmee samenhangend is door zes bestuurders genoemd dat gewaardeerd wordt dat de Provincie Limburg **middelen beschikbaar** stelt om concrete projecten op te tuigen. Nog eens zes bestuurders noemen als sterk punt van het beleid dat er aandacht is voor onderzoek en monitoring van initiatieven. Verder noemt een viertal bestuurders de zichtbaarheid en betrokkenheid van de Gedeputeerde onderwijs.

In totaal 26 onderwijsbestuurders hebben kanten van het Limburgs onderwijsbeleid genoemd die in hun optiek zwak of minder sterk zijn. We zien hierbij een grote diversiteit aan antwoorden. Bij het vaakst genoemde zwakke punt speelt iets opvallends. Waar we net zagen dat partijen het erg positief vinden dat er veel overleg is tussen betrokkenen, is die veelheid aan overleggen door vier anderen als nadeel aangemerkt. Zij voeren aan dat de Provincie voorafgaand aan projecten te veel in overlegsferen blijft en te laat overgaat tot concrete projecten. Verder merkt een viertal onderwijsbestuurders op dat de projecten vanuit het Limburgs onderwijsbeleid te versnipperd zijn. Hierdoor zijn bestuurders niet altijd op de hoogte van alle projecten. Ook is door drie onderwijsbestuurders naar voren gebracht dat er te veel invloed is van een selecte groep grote onderwijsinstellingen. Meer inhoudelijk is ieder twee keer genoemd dat te weinig verbinding gezocht wordt met jeugdzorg en het sociale domein en dat er onvoldoende aandacht is voor passend onderwijs en praktijkonderwijs.

Ook vanuit **landelijke partijen** zijn een aantal **positieve punten** over het Limburgs onderwijsbeleid aangedragen. Zij noemen de volgende sterke punten:

- leggen van verbindingen tussen onderwijsinstellingen en tussen onderwijs en bedrijfsleven;
- goede aansluiting onderwijs op behoeften van de arbeidsmarkt;
- stimulerende rol bij benutten kansen vanuit landelijke regelingen (zie hierboven);
- geen star beleid maar tussentijds anticiperen op nieuwe ontwikkelingen/behoeften bijvoorbeeld door Gelijke Kansen Alliantie, HCA ICT;
- proactief bestuurlijk en ambtelijk contact vanuit de Provincie;
- zichtbaarheid in Den Haag (onder andere de recente Limburg-borrel).

Meest waardevolle aspecten van het Limburgs onderwijsbeleid

Vervolgens hebben we de onderwijsbestuurders in ruime zin gevraagd welke (typen) projectinitiatieven of thema's binnen het Limburgs onderwijsbeleid zij vooral waardevol vinden. Uit de antwoorden van onderwijsbestuurders komen vijf (typen) projectinitiatieven naar voren die vooral als waardevol aangemerkt zijn. In figuur 3.4 staan deze vijf grafisch weergegeven.

Figuur 3.4 Meest genoemde waardevolle initiatieven binnen het onderwijsbeleid (N=33)

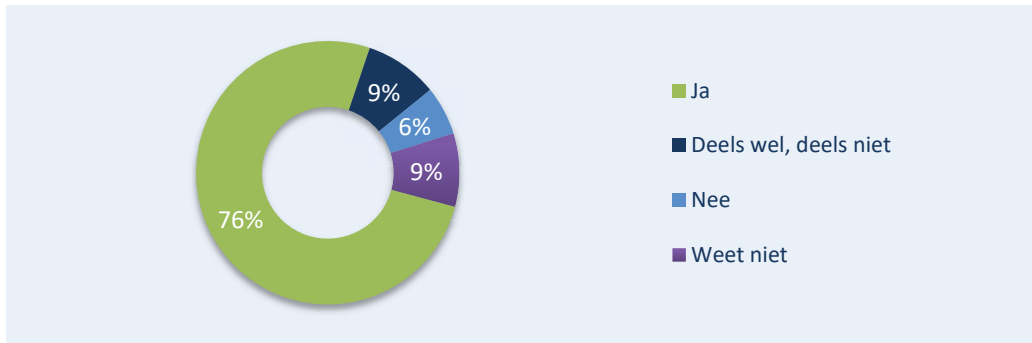

Het meest genoemd zijn de projecten gericht op het bevorderen van de samenwerking tussen **overheid, onderwijs en bedrijfsleven** (bijvoorbeeld vanuit de HCA's en het Techniekplan). Dit zien partijen als een noodzakelijke voorwaarde om zo goed mogelijk in te spelen op de regionale arbeidsmarkt. Positieve en waardevolle aspecten van de **OnderwijsWerkplaats** zijn vooral de snelle implementatie van het project, het 'van onderop' vormgeven van initiatieven, de samenwerking tussen primair- en voorgezet onderwijs en de contacten die het voortbrengt tussen ouders en leerkrachten. De **Educatieve Agenda Limburg** oogst waardering vanwege de uitwisseling van kennis tussen onderwijsinstellingen en de Onderwijsmonitor. Dit laatste stelt onderwijsinstellingen in staat de opbrengsten van onderwijs goed te monitoren en indien gewenst, tijdig in te grijpen, om aansluiting te blijven vinden bij de wensen vanuit het bedrijfsleven. Verder is het **Techniekplan** relatief vaak genoemd. Met name omdat het prettig is dat niet iedere onderwijsinstelling zelf het wiel hoeft uit te vinden op het gebied van techniekonderwijs. Tot slot is de verbindende en aanjagende functie van de Provincie Limburg bij het creëren van **doorlopende leerlijnen** meerdere keren genoemd. Vooral de doorlopende leerlijn van primair onderwijs naar voortgezet onderwijs is genoemd, maar ook de doorlopende leerlijn naar het beroepsonderwijs. Zonder verbindende of overkoepelende partij zoals de Provincie, is het lastig de verschillende onderwijsvormen bijeen te krijgen voor overleg en samenwerking op het gebied van doorlopende leerlijnen.

Aansluiting onderwijsbeleid

Voor de Provincie Limburg is het van belang om het Limburgs onderwijsbeleid zo veel mogelijk in samenspraak met het onderwijsveld vorm te geven. We hebben de onderwijsbestuurders dan ook gevraagd of zij vinden dat het onderwijsbeleid zoals dat de afgelopen jaren is gevoerd, voldoende aansluit bij de behoefte van het onderwijs in Limburg. De geraadpleegde onderwijsbestuurders zijn overwegend positief over deze gerealiseerde aansluiting. In figuur 3.5 is te zien dat driekwart van de bestuurders volmondig aangaf dat de aansluiting goed is. Zij ervaren het Limburgs onderwijsbeleid als voldoende vraaggericht. Daarvoor kunnen twee belangrijke verklaringen gegeven worden. Ten eerste geeft meer dan de helft van de onderwijsbestuurders aan destijds betrokken te zijn geweest bij het ontwikkelen van het onderwijsbeleid en het bepalen van de inhoud van de Kaderbrief Onderwijs 2016-2019. Het is aannemelijk dat het in samenspraak ontwikkelen van beleid leidt tot een 'gewenste' aansluiting. Ten tweede zijn – zoals te zien in het volgende hoofdstuk – veel onderwijsinstellingen actief binnen diverse projecten die voortkomen uit dit beleid.

Figuur 3.5 Aansluiting van onderwijsbeleid op de behoeften van het onderwijs in Limburg (N=33)

3.4 Contacten en afstemming met de Provincie Limburg

Met projectleiders en wethouders hebben we besproken hoe het contact met de Provincie Limburg verloopt en waar eventueel nog kansen liggen voor een betere afstemming.

Projectleiders staan gedurende de looptijd van hun project in contact met de Provincie Limburg. Dit contact vindt met name op de volgende twee manieren plaats. Enerzijds koppelen projectleiders jaarlijks schriftelijk aan de Provincie terug hoe projecten verlopen en welke doelen er behaald zijn. Anderzijds vinden er vanuit een groot aantal projecten ook inhoudelijke overleggen plaats waarbij een afgevaardigde van de Provincie aanwezig is. De geraadpleegde projectleiders zijn vrijwel allemaal (zeer) positief over de contacten met de Provincie. Aanwezigheid van de Provincie bij overlegvormen draagt volgens de projectleiders bij aan 'kortere lijnen' en 'betere onderlinge samenwerking'. Dat de Provincie Limburg zich vooral als facilitator opstelt, vindt een aantal projectleiders uitgesproken positief.

Gemeenten hebben, in tegenstelling tot de Provincie, een aantal wettelijke taken op het gebied van onderwijs (bijvoorbeeld rondom onderwijshuisvesting en leerplicht). We hebben met de wethouders dan ook gesproken over de mate van contact en afstemming op het gebied van onderwijs met de Provincie. De wethouders geven aan dat er op dit vlak de afgelopen jaren **belangrijke stappen** zijn **gezet**, maar dat er nog steeds ruimte is voor meer onderlinge afstemming. Alle wethouders zijn van mening dat gemeenten en de Provincie Limburg elkaar kunnen versterken. Hoewel de wethouders goed contact zeggen te hebben met de Gedeputeerde onderwijs, geven zij ook aan dat er weinig concreet contact plaatsvindt over het onderwijsbeleid. Wel zijn de banden in Zuid-Limburg iets nauwer dan in Midden- en Noord-Limburg. Hier komen de Provincie, drie centrumgemeenten en het onderwijs regelmatig samen voor overleg.

Wethouders geven vooral aan dat zij aan de voorkant meer bij het beleid betrokken willen worden. Zo ziet men het als gemiste kans dat gemeenten niet aan de voorkant bij de Educatieve Agenda Limburg betrokken waren, maar pas in een later stadium gevraagd zijn om aan te haken. Een project waarbij dit wel goed is verlopen is, in de ogen van de meeste wethouders, de **Gelijke Kansen Alliantie**. Toen de call vanuit het Ministerie van OCW voor het indienen van projecten zich aandienende, zijn de Provincie en gemeenten gezamenlijk aan de slag gegaan met plannen. Deze samenwerking wordt gewaardeerd door de wethouders.

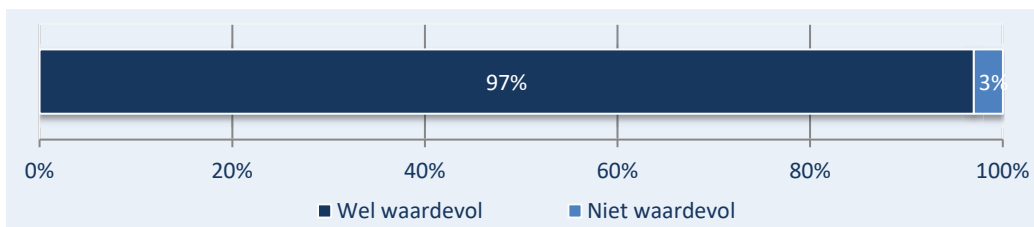
3.5 Wensen voor de toekomst

Uit het voorgaande is gebleken dat er een groot draagvlak en waardering bestaat voor het Limburgs onderwijsbeleid. In deze paragraaf gaan we in op de wensen voor de toekomst van dit beleid.

Waarde toekomstig provinciaal onderwijsbeleid

Om te beginnen blijken vrijwel alle geraadpleegde *onderwijsbestuurders* het waardevol te vinden dat de Provincie Limburg ook in de toekomst een provinciaal onderwijsbeleid blijft voeren (zie figuur 3.6). Onderwijsbestuurders hechten vooral belang aan de Provincie als verbinder van verschillende partijen in de regio. Daarnaast geven betrokkenen aan zich gehoord te voelen en is er veel waardering voor de betrokkenheid van de gedeputeerde. Ook is meermaals naar voren gebracht dat het onderwijsbeleid grote verbeteringen kent ten opzichte van de voorgaande coalitieperiode.

Figuur 3.6 Waarde van toekomstige onderwijsbeleid door de Provincie Limburg (N=33)

Ook alle geraadpleegde *projectleiders* menen met klem dat het van groot belang is dat de Provincie in de toekomst ondersteuning blijft bieden. Ze zien namelijk, afhankelijk van hun achtergrond, een groot nut vanuit de projecten voor onderwijsinstellingen, leerlingen en de regio. Voortzetting van het onderwijs is volgens diverse projectleiders van belang omdat er de afgelopen paar jaar veel projecten opgestart zijn. In komende jaren verwachten zij dat zich dit verder uitbetaalt. Nu stoppen met het ondersteunen van de projecten zou volgens hen dan ook kapitaalvernietiging betekenen.

Ten slotte zijn ook de geraadpleegde *wethouders* van Limburgse centrumgemeenten en de vertegenwoordigers van *landelijke partijen* van mening dat het waardevol is als de Provincie Limburg ook in de toekomst onderwijsbeleid blijft voeren.

Toekomstige uitdagingen voor het onderwijs

We hebben de onderwijsbestuurders gevraagd voor welke uitdagingen het onderwijs zich de komende tijd geplaatst ziet waarin de Provincie een rol van betekenis zou kunnen spelen. Uit de antwoorden hierop zijn drie kernthema's te destilleren, namelijk lerarentekorten, krimp en de digitalisering binnen het onderwijs (zie figuur 3.7). Betrokkenen dragen vrijwel allemaal in elk geval twee van deze verwachte dilemma's voor het onderwijs in de Provincie Limburg aan.

Figuur 3.7 Overzicht van uitdagingen waar het onderwijs zich voor geplaatst ziet (N=33)

Verreweg de meest genoemde uitdaging is de (verwachte) *personele tekorten* in het onderwijs. Vragen die daarbij spelen is hoe je meer leerkrachten voor de klas krijgt en hoe je, als dit onverhoopt niet lukt, het onderwijs hierop aanpast. Deze personele tekorten hangen ten dele samen met problematiek die ontstaan vanuit de regio als krimpgebied. *Krimp* kent echter nog meer gevolgen dan de lerarentekorten. Onderwijsbestuurders zien het als een opgave om de kwaliteit van onderwijs hoog te houden als leerlingaantallen teruglopen. Scholen zullen daarom mogelijk vaker fuseren waardoor de afstand van huis tot school voor leerlingen groter wordt. Dit vraagt weer om betere (bus)verbindingen richting scholen. Tot slot is de *digitalisering* en de *inzet van ICT* in het onderwijs als opgave voor de komende tijd genoemd door onderwijsbestuurders. Hier gaat het om praktische implementatievraagstukken.

Wensen voor de toekomst

Vervolgens zijn we nagegaan in hoeverre *onderwijsbestuurders* aanpassingen aan het provinciaal onderwijsbeleid doorgevoerd willen zien in de komende coalitieperiode. Om te beginnen hebben we de onderwijsbestuurders gevraagd of zij iets veranderd zouden willen zien aan de *inhoud van het beleid*. Van de 33 bestuurders hebben er 19 (58%) *aanpassingen* geopperd. De wensen van de verschillende onderwijsinstellingen lopen hierbij behoorlijk uiteen. Inhoudelijk zien we dat een aantal onderwijsbestuurders vraagt om meer aandacht voor hun eigen onderwijsvorm. Het gaat dan om meer aandacht voor mbo, hbo, praktijkonderwijs of passend onderwijs (6 keer genoemd). Een ander genoemd thema is het zoeken van verbinding met andere domeinen, zoals de jeugdzorg (4x). Ook noemen drie onderwijsbestuurders dat het goed zou zijn om concretere doelen te formuleren en daarmee meer focus in de projecten.

Ook hebben we gevraagd in hoeverre de onderwijsbestuurders aanpassingen wensen in de uitvoering van het Limburgs onderwijsbeleid. In totaal hebben 18 onderwijsbestuurders (55% bij N=33) suggesties voor *aanpassingen* aangedragen. Ook wat betreft de *uitvoering van het onderwijsbeleid* verschillen de onderwijsbestuurders van opvatting. Soms gaan voorkeuren hierbij ook lijnrecht tegen elkaar in. Zo noemen enkele betrokkenen dat de Provincie het voortouw moet nemen bij het concreet maken van projecten en de focus moet bepalen. Anderen vinden juist dat de Provincie vooral moet faciliteren en het concreet maken van projecten aan het onderwijs moet overlaten. Op het vlak van verduurzamen van de huidige projecten worden verschillende aanbevelingen gedaan. Sommige zien hierbij een rol weggelegd voor structurele middelen vanuit de Provincie om het voortbestaan van projecten te kunnen garanderen. Anderen onderschrijven het belang van verankering, maar denken dat dit juist zoveel mogelijk onafhankelijk van subsidies dient te gebeuren. Tot slot is door enkele onderwijsbestuurders genoemd dat ze het aantal overleggen graag naar beneden bijgesteld zien en dat zij meer en sneller over willen gaan tot concrete actie.

Ook met de projectleiders, wethouders en vertegenwoordigers van landelijke partijen hebben we de wensen voor de toekomst van het Limburgs onderwijsbeleid besproken. Zoals eerder naar voren is gekomen, blijft provinciaal onderwijsbeleid volgens alle **projectleiders** van belang. Daarbij zien ze wel mogelijkheden om het beleid te verbeteren. Projectleiders vanuit alle investeringslijnen adviseren de Provincie om te zoeken naar meer samenhang en focus binnen (de projecten en investeringslijnen binnen) het Limburgs onderwijsbeleid. Met een meer integrale aanpak zullen initiatieven, zoals buurtaal- en Euregionaal onderwijs en het Techniekplan, door onderwijsinstellingen en docenten minder als extra's boven op het reguliere curriculum worden ervaren. Projectleiders vanuit de investeringslijn 'HCA's en het Techniekplan' geven aan dat continuering van bestaande initiatieven zeer belangrijk is omdat aansluiting op de arbeidsmarkt een lange termijn traject is. Nu stoppen zou kapitaalvernietiging zijn.

Ook de **wethouders** van vijf Limburgse centrumgemeenten geven suggesties voor de volgende coalitieperiode. Ten eerste pleiten ze voor voortzetting van het Limburgs onderwijsbeleid. Daarbij willen zij wel graag meer aan de voorkant betrokken worden bij het beleid. De Provincie Limburg en gemeenten zouden volgens wethouders vooral moeten zoeken naar manieren om elkaar te versterken en gezamenlijk op te trekken. Dit door elkaar goed op de hoogte houden van beleid en daaruit voortvloeiende projecten of door gezamenlijk agenda's voor de Provincie (of deelregio's) te formuleren. Zo kan de Provincie Limburg als overkoepelende partij alle stakeholders samenbrengen, terwijl de gemeenten een rol kunnen spelen bij de lokale inbedding van initiatieven.

Wethouders zien op een aantal thema's waarop kansen zijn om (meer) samen op te trekken in de komende coalitieperiode. Hierbij wordt gedacht aan de verbinding tussen het onderwijs en de jeugdzorg. Ook zou gekeken kunnen worden naar welke rol de Provincie kan spelen bij (vernieuwende) onderwijshuisvesting. Andere onderwerpen waar wethouders kansen zien om meer gezamenlijk op te trekken zijn bijvoorbeeld het passend onderwijs, laaggeletterdheid en vroegtijdig schoolverlaters. Ten slotte noemt een aantal wethouders dat het belangrijk is om focus te behouden in de projecten en het beleid niet te veel te laten versnipperen.

Ook vanuit de **landelijke gesprekspartners** is, zoals gezegd, aangevoerd dat het huidige beleid (voor zover zij daar zicht op hebben) en de wijze waarop daarbij de relatie met het landelijk beleidsniveau wordt gelegd, voortzetting in de volgende coalitieperiode verdient. De Provincie moet daarbij in de optiek van deze respondenten voortgaan op de ingeslagen weg en haar verantwoordelijkheid ook in de toekomst blijven nemen. Gevraagd naar onderwerpen die in dit toekomstige beleid (meer) aandacht verdienen, zijn de volgende suggesties aangedragen:

- kansen voor kwetsbare jongeren/VSV-ers op toeleiding naar arbeidsmarkt (in samenspraak met gemeenten);
- arbeidsmarkt voor het onderwijs (lerarentekort);
- circulaire economie/klimaat/energie;
- digitalisering (waarbij al een basis is gelegd met de nieuwe HCA ICT en RIF-aanvraag);
- de rol van het (mbo-)onderwijs bij nascholing/leven lang leren;
- als onderwijsinstellingen nog beter gebruikmaken van elkaars techniek-faciliteiten (facility sharing).

4. Doelrealisatie Limburgs onderwijsbeleid

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk bezien we de doelrealisatie van de drie investeringslijnen die in het veldwerk aan de orde zijn gesteld. Daarbij komen de deelname aan en het verloop van projecten aan bod. Ook gaan we in op de opbrengsten en de ervaringen van het onderwijsveld. In paragraaf 4.2 komt de doelrealisatie van investeringslijn Onderwijskwaliteit voor de toekomst aan de orde. Vervolgens verleggen we in paragraaf 4.3 de aandacht naar de uitkomsten voor de investeringslijn Human Capital Agenda's en het Techniekplan. Ten slotte bezien we in paragraaf 4.4 de doelrealisatie van investeringslijn Buurtaal- en Euregionaal onderwijs.

4.2 Onderwijskwaliteit voor de toekomst

Onder de investeringslijn Onderwijskwaliteit voor de toekomst vallen twee koepelprojecten die gericht zijn op het toekomstbestendig maken van het onderwijs in Limburg. Het eerste project is de **OnderwijsWerkplaats**, met daarbinnen de onderdelen Marktplaats, Buitenplaats en Vrijplaats. Het tweede project is de **Educatieve Agenda Limburg**, met als onderdelen de micro- en doorbraakprojecten en de Onderwijsmonitor. In deze paragraaf bespreken we de doelrealisatie van deze twee grote koepelprojecten.

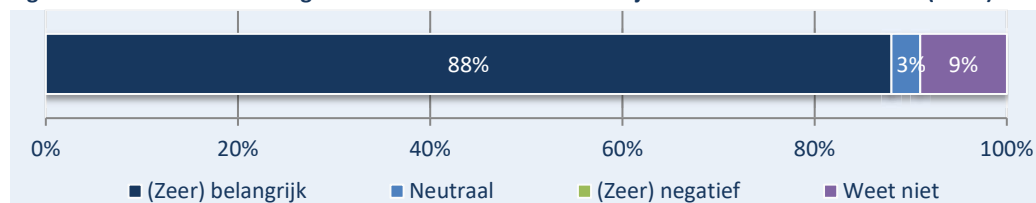
4.2.1 Belang thema's investeringslijn

Zoals te zien in paragraaf 2.2, staat binnen de investeringslijn Onderwijskwaliteit voor de toekomst een drietal thema's centraal, die in samenspraak met het onderwijsveld geformuleerd zijn, namelijk:

- Doorlopende leerlijnen in talentontwikkeling in het primair- en voortgezet onderwijs.
- Toekomstbestendig onderwijspersoneel.
- De aansluiting van mbo-niveau 1 en niveau 2 op de Sociale Agenda (arbeidsmarkt).

We zijn allereerst nagegaan hoe belangrijk de geraadpleegde onderwijsbestuurders deze overkoepelende thema's vinden. Er blijkt onder onderwijsinstellingen een zeer groot draagvlak te bestaan voor de gekozen onderwerpen binnen de investeringslijn Onderwijskwaliteit voor de toekomst. Bijna negen op de tien geraadpleegde onderwijsbestuurders onderschrijft dat de geformuleerde thema's (zeer) belangrijk en relevant zijn (zie figuur 4.1).

Figuur 4.1 Oordeel over gekozen thema's binnen Onderwijskwaliteit voor de toekomst (N=33)

Soms blijken bestuurders zelf wel meer gewicht toe te kennen aan één van de thema's. Zo horen we vanuit het primair onderwijs en voorgezet onderwijs bijvoorbeeld vaker het belang van doorlopende leerlijnen terug dan vanuit het mbo en hbo. Daarnaast is er een groep die het belang van de thema's erg onderschrijft, maar deze niet zo duidelijk herkende vanuit provinciaal beleid.

4.2.2 OnderwijsWerkplaats

In deze deelparagraaf staat de doelrealisatie van de OnderwijsWerkplaats centraal. De uitkomsten zijn gebaseerd op de input van de projectleider van de OnderwijsWerkplaats, voortgangsrapportages en gesprekken met bestuurders van onderwijsinstellingen die hebben deelgenomen aan de OnderwijsWerkplaats.

Deelname

Voordat we iets kunnen zeggen over de opbrengsten, is het van belang te kijken naar de deelname aan de projecten. Een eerste voorwaarde om doelen te kunnen behalen is namelijk dat scholen participeren in het project. Binnen de **OnderwijsWerkplaats** zijn, volgens de projectleider, in totaal **85 scholen actief** in één of meer projecten. Preciezer geformuleerd gaat het hier om **65 basisscholen** en **20 middelbare scholen**. Daarmee is het deelnemersaantal dus hoger dan de aanvankelijk beoogde 80 scholen.

Verloop projecten

Vanuit de deskresearch en het aanvullende interview met de projectleider is inzicht verkregen in het verloop van de OnderwijsWerkplaats. Zoals gezegd bestaat de OnderwijsWerkplaats uit de onderdelen Marktplaats, Vrijplaats en Buitenplaats. De Marktplaats liep betrekkelijk snel goed. Scholen wisten de Marktplaats vlot te vinden als het gaat om het delen van initiatieven. Een wat ander verhaal tekent zich af bij de Vrijplaats en de Buitenplaats. Hier duurde het wat langer voordat de beoogde initiatieven van de grond kwamen. Dit had er vooral mee te maken dat het primair onderwijs en voortgezet onderwijs gezamenlijk aanvragen voor een project moesten indienen en zij dit als een hoge drempel hebben ervaren. Deelname kwam in Midden-Limburg het eerst op gang, maar inmiddels zijn ook scholen uit Noord- en Zuid-Limburg actief.

Doelrealisatie

Binnen de OnderwijsWerkplaats liggen er aan de verschillende projecten deels andere doelen ten grondslag. Uit de deskresearch en het aanvullende gesprek met de projectleider blijkt dat de doelen grotendeels of helemaal behaald. Bij de **Marktplaats** gaat het om het zichtbaar maken van bestaande initiatieven, gericht op het verbinden van het primair onderwijs en voortgezet. In de vorm van bijeenkomsten in de regio wordt er een podium geboden aan deze bestaande en gezamenlijke initiatieven van basisscholen en middelbare scholen. Het aantal bezoekers dat op deze bijeenkomsten afkwam, lag hoger dan aanvankelijk verwacht. Waar het streefdoel op vier bijeenkomsten met gemiddeld 50 bezoekers lag, werd dit uiteindelijk vier bijeenkomsten met 97 bezoekers. Voor de regio Midden-Limburg is de bijeenkomst zelfs begrensd vanwege de (te) grote opkomst.

Bij de **Vrijplaats** gaat het vooral om het ontwikkelen van nieuwe initiatieven om het primair onderwijs en voortgezet onderwijs dichterbij elkaar te brengen. Vanuit dit innovatiefonds krijgen leraren, teamleiders en ondersteunend personeel de mogelijkheid om nieuwe concepten te ontwikkelen, waarbij juist het werken in teams gestimuleerd is. Dus niet de individuele leraar als veranderaar, maar groepen leraren die opereren in teams. Projectenaanvragen worden beoordeeld op de doelen van talentontwikkeling, samenwerking tussen primair onderwijs met voortgezet onderwijs en digitalisering. Ook dient er binnen projecten in brede zin aandacht te zijn voor taalvaardigheid. Per project is een maximaal 20.000 euro beschikbaar. Tot nu toe zijn er 25 projecten gestart waarin primair onderwijs en voortgezet onderwijs samen optrekken. Dit aantal blijft achter bij de 40 projecten die aanvankelijk beoogd waren. In totaal waren 65

basisscholen en 21 middelbare bij de ondersteunde projecten betrokken. Dit is 17% van alle basisscholen in Limburg en 35% van alle middelbare scholen.

Tot slot richt de **Buitenplaats** zich op het creëren van nieuwe experimenten samen met 'de buitenwereld' van het onderwijs. Er worden nieuwe samenwerkingen gezocht met actoren om de scholen heen, zoals ondernemers, bedrijven, maatschappelijke instellingen en de gemeente. Het doel van dit programma is om de samenleving actief te betrekken en zo vanuit het bestaande ecosysteem tot innovaties te komen. Ook vanuit dit innovatiefonds is per project maximaal 20.000 euro beschikbaar. Er hebben twee tranches voor de Buitenplaats plaatsgevonden, van waaruit in totaal vijf projecten ondersteund zijn. Daarbij waren 10 basisscholen en vijf middelbare scholen betrokken. Dit betekent dat 3% van de basisscholen en 8% van de middelbare scholen in Limburg betrokken was bij één van de ondersteunde projecten.

Verspreiding van resultaten

Tot slot zijn we nagegaan op welke manier de resultaten die vanuit de OnderwijsWerkplaats, en de daaruit ondersteunde projecten, breder verspreid en gedeeld zijn. De resultaten van de initiatieven die vanuit de OnderwijsWerkplaats zijn ontwikkeld en ondersteund, staan op de website van de OnderwijsWerkplaats ⁵ vermeld. Dit om kennis te delen en andere onderwijsinstellingen te inspireren.

Oordeel onderwijsveld

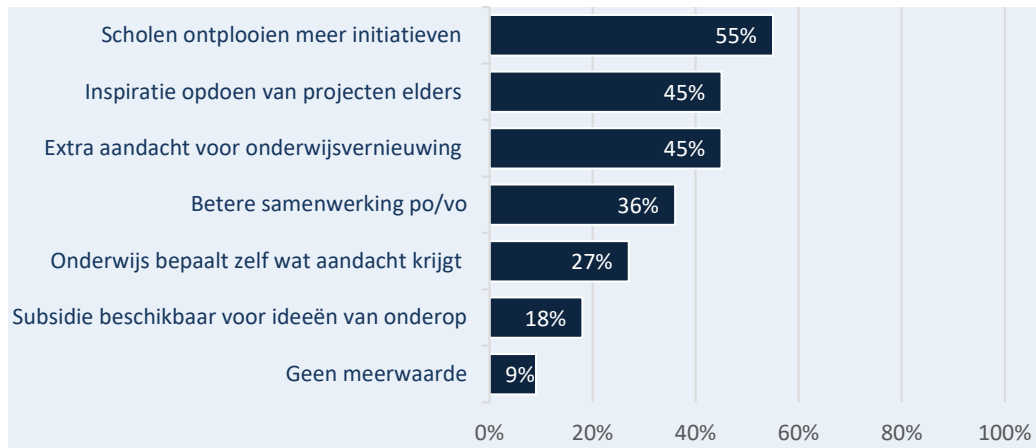
In het navolgende gaan we in op de **ervaringen** van het **onderwijsveld** met de OnderwijsWerkplaats. De helft van de door ons geraadpleegde onderwijsbestuurders geeft desgevraagd aan dat er vanuit hun organisatie is deelgenomen aan de OnderwijsWerkplaats. In totaal gaat het daarbij om bestuurders van zeven instellingen uit het primair onderwijs en vier instellingen uit het voortgezet onderwijs. Onderwijsinstellingen die deelnemen aan de OnderwijsWerkplaats zijn vaak actief bij meerdere onderdelen. De elf deelnemende onderwijsinstellingen zijn allen actief in de Marktplaats. Daarnaast zijn er tien ook betrokken bij minimaal één project uit de Vrijplaats en vijf ook bij een project uit de Buitenplaats. De tien bestuurders van onderwijsinstellingen van waaruit niet wordt deelgenomen aan de OnderwijsWerkplaats, dragen hiervoor zeer uiteenlopende redenen aan waaronder tijdgebrek en het ontbreken van een uitnodiging⁶.

Aan de elf geraadpleegde bestuurders van deelnemende onderwijsinstellingen hebben we gevraagd wat de **meerwaarde** van de OnderwijsWerkplaats is voor (de leraren van) hun organisatie. Onderwijsinstellingen en leerkrachten die meedoen aan de OnderwijsWerkplaats krijgen hier in hun ogen veel voor terug. Een overzicht van deze 'opbrengsten' is te zien in figuur 4.2.

⁵ www.OnderwijsWerkplaats.nl

⁶ Een tweetal bestuurders wist niet of er vanuit hun organisatie deelgenomen wordt aan de OnderwijsWerkplaats.

Figuur 4.2 Meerwaarde van OnderwijsWerkplaats voor (leraren van) onderwijsinstellingen (N=11)

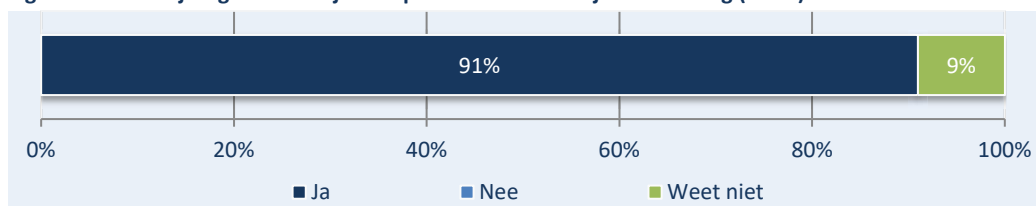

Let op: doordat bestuurders meerdere opbrengsten kunnen noemen, tellen percentages niet op tot 100%.

De meest genoemde meerwaarde is dat onderwijsinstellingen scholen nu tot nieuwe initiatieven komen die anders niet van de grond gekomen waren. Ook doen onderwijsinstellingen en leraren vanuit de projecten inspiratie op voor het eigen onderwijs. Verder is genoemd dat er door de OnderwijsWerkplaats extra aandacht is ontstaan voor onderwijsvernieuwing en dat er een betere samenwerking tussen het primair onderwijs en voortgezet onderwijs is gerealiseerd. Zonder tussenkomst van deze projecten komen het primair onderwijs en voortgezet onderwijs elkaar weinig tegen. Nu die samenwerking gefacilieerd is, ontstaan er als bijkomstigheid kortere lijnen tussen beide onderwijstypen.

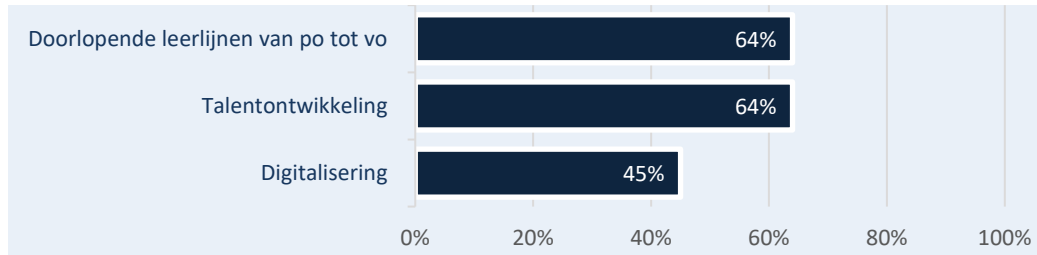
De OnderwijsWerkplaats levert onomwonden een **bijdrage** aan **onderwijsvernieuwing**. Alle geraadpleegde bestuurders van deelnemende onderwijsinstellingen die zich hierover een oordeel konden vellen, geven desgevraagd aan dat de OnderwijsWerkplaats positief bijdraagt aan onderwijsvernieuwing binnen hun organisatie (zie figuur 4.3).

Figuur 4.3 Bijdrage OnderwijsWerkplaats aan onderwijsvernieuwing (N=11)

Vervolgens hebben we getoetst voor welke aspecten van het onderwijs de OnderwijsWerkplaats, volgens deze geraadpleegde onderwijsbestuurders, een bijdrage aan onderwijsvernieuwing heeft geleverd. Zoals te zien in figuur 4.4 geeft twee derde deel aan dat er een bijdrage is geleverd aan de ontwikkeling van doorlopende leerlijnen van het primair onderwijs naar het voortgezet onderwijs. Twee derde deel ziet ook een bijdrage aan het onderwerp talentontwikkeling. Ten slotte noemt bijna de helft van deze onderwijsbestuurders dat er stappen zijn gezet wat betreft digitalisering.

Figuur 4.4 Type onderwijsvernieuwing ontstaan door de OnderwijsWerkplaats (N=10)

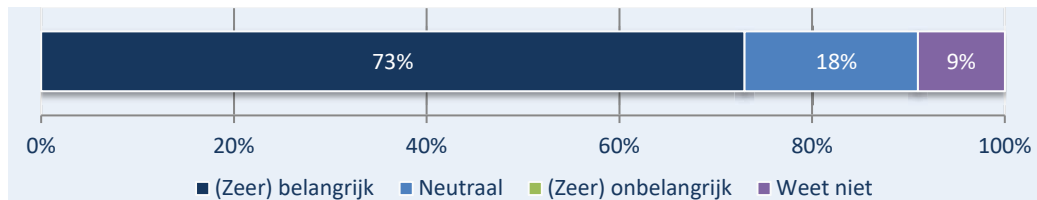

Let op: doordat bestuurders meerdere redenen kunnen noemen, tellen percentages niet op tot 100%.

Bij vernieuwingen op het vlak van **doorlopende leerlijnen** van het primair onderwijs tot het voortgezet onderwijs gaat het bijvoorbeeld om een 'warme overdracht' van leerlingen die de overstap van het primair onderwijs naar het voortgezet onderwijs maken. Ook is er over en weer tussen primair onderwijsinstellingen en voortgezet onderwijsinstellingen veel overleg om tot een betere onderwijsafstemming te komen. Bij **talentontwikkeling** zijn diverse bijdragen aan onderwijsvernieuwingen genoemd. Op sommige scholen is er nu meer ruimte voor talent in praktische beroepen (waaronder technische- en zorgberoepen) waar andere scholen zich juist meer toeleggen op hoogbegaafdheid en het ontplooiën van talenten. Ook komt naar voren dat scholen leerlingen meer zeggenschap over hun eigen leerproces geven, om zo talenten beter tot uiting te laten komen. Tot slot geldt voor **digitalisering** dat 'ICT' een grotere rol inneemt binnen het lesprogramma en er bijvoorbeeld met een digitaal portfolio of digitaal leerlingvolgsysteem gewerkt wordt.

Tot slot hebben we bestuurders gevraagd in hoeverre de **OnderwijsWerkplaats** per saldo van **belang** is voor hun organisatie. Driekwart van de bestuurders geeft aan dat de OnderwijsWerkplaats (zeer) belangrijk voor hun organisatie is (zie figuur 4.5).

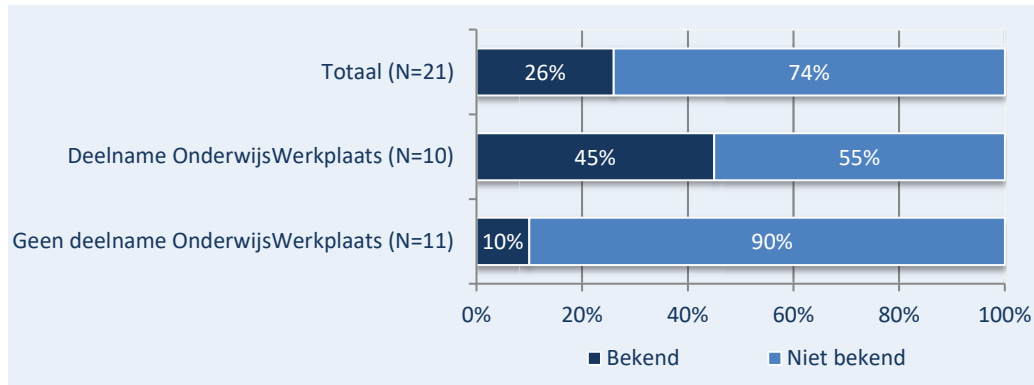
Figuur 4.5 Belang van de OnderwijsWerkplaats voor onderwijsinstellingen (N=11)

In lijn met eerdergenoemde meerwaarde noemen bestuurders als belangrijke opbrengsten de stimulans voor kennisdeling, meer samenwerking met andere onderwijsvormen en het feit dat leerkrachten de kans krijgen 'van onderaf' projecten op te zetten.

Tot slot staan we kort stil bij de **digitale initiatievenkaart** Limburg van Boven. Hier staan de initiatieven die voortkomen vanuit de OnderwijsWerkplaats gebundeld. Limburg van Boven is bedoeld als inspiratiebron voor leerkrachten van alle onderwijsvormen. De initiatievenkaart blijkt echter slechts beperkt bekend te zijn bij bestuurders. Een kwart van de bestuurders kent Limburg van Boven, terwijl driekwart geen weet heeft van het bestaan hiervan (zie figuur 4.6). Overigens blijken onderwijsinstellingen van waaruit is deelgenomen aan de OnderwijsWerkplaats wel vaker bekend te zijn met de initiatievenkaart, dan onderwijsinstelling die hier niet in participeren.

Figuur 4.6 Bekendheid Limburg van Boven, naar deelname OnderwijsWerkplaats

Van de zes bestuurders die de initiatievenkaart kennen, geven er drie aan dat deze inderdaad een inspiratiebron vormt voor (de leraren van) hun organisatie. Deze bestuurders zijn positief over de opbrengst van de initiatievenkaart. Leerkrachten krijgen op deze manier overzicht rond initiatieven die er in de Provincie spelen. Ze doen inspiratie op voor eigen onderwijs of ze haken rechtstreeks aan bij een bestaand initiatief. De opbouw van het document wordt inhoudelijk goed genoemd. Twee bestuurders die de initiatievenkaart kennen, geven aan dat deze in de praktijk niet als inspiratiebron geldt. Zij horen van leerkrachten dat zij te weinig tijd te hebben of onvoldoende overtuigd te zijn van het nut van de initiatievenkaart. Soms kiezen schooldirecties er zelf voor om leerkrachten niet 'extra te belasten' en daarom geen ruchtbaarheid aan het document te geven. Ten slotte had één bestuurder geen zicht op het gebruik van de initiatievenkaart hoewel zij de kaart wel kent.

4.2.2 Educatieve Agenda Limburg

In deze deelparagraaf beschrijven we de doelrealisatie van de Educatieve Agenda Limburg. Om dit in kaart te brengen hebben gesproken met de projectleider van de Educatieve Agenda Limburg. Daarnaast baseren we ons op beschikbare voortgangsrapportages en de input van bestuurders van onderwijsinstellingen die hebben deelgenomen aan dit project.

Deelname

Voor de **Educatieve Agenda Limburg** is het deelnamepercentage per onderwijsvorm door de programmaleider berekend. Per onderwijsvorm is nagegaan welke onderwijsinstellingen actief zijn op ten minste één onderdeel uit de Educatieve Agenda Limburg. Vervolgens is op basis van de grootte van deze onderwijsinstelling een 'weegfactor' toegekend. Dit betekent dat een grote onderwijsinstelling (met meer/grote scholen) zwaarder meetelt in het geheel dan een kleine instelling. In algemene zin zien we dat de participatie per onderwijsvorm hoog is. Voor het primair onderwijs geldt dat (omgerekend) 70% van deze onderwijsvorm actief is in ten minste één project vanuit de Educatieve Agenda Limburg. Voor het voortgezet onderwijs, mbo en hoger onderwijs zien we een volledige participatiegraad van 100%. Deze hoge deelname-aantallen komen vooral voort uit het feit dat onderwijsinstellingen aangesloten zijn bij de Onderwijsmonitor.

Verloop projecten

De **Educatieve Agenda Limburg** bestaat, zoals eerder al aan bod kwam, langer dan de termijn van de huidige coalitieperiode. Veel stappen waren voorafgaand aan deze periode daarmee dus al gezet. In de afgelopen periode is vooral geprobeerd om meer scholen te betrekken bij de

verschillende initiatieven. Hierbij doen zich volgens de programmaleider geen grote problemen voor.

Doelrealisatie

Wat betreft de *Educatieve Agenda Limburg* blijken de doelen binnen doorbraak- en microprojecten grotendeels behaald zijn. Vanuit de deskresearch en het aanvullende gesprek met de projectleider blijkt dat drie van de vier **doorbraakprojecten** (erg) succesvol zijn en dat de eindtermen van deze projecten gerealiseerd zijn. Het gaat om de projecten Leraar je bent het al!, Introductieprogramma startende leraar en Docentprofessionalisering leercentra. Binnen deze projecten wordt getracht jongeren te enthousiasmeren voor het vak van leerkracht (Leraar je bent het al!), pas afgestudeerde leraren te behouden voor het onderwijs (Introductieprogramma startende leraar) en het tot stand komen van professionele leergemeenschappen. Hier staat tegenover dat het (gezamenlijke) doorbraakproject vanuit de mbo's wat minder goed uit de verf is gekomen. Dit heeft ermee te maken dat het lastig bleek om bij aanvang een gezamenlijke koers te bepalen. Ook speelde een fusie van twee mbo-instellingen waardoor er slechts beperkt tijd voor dit project beschikbaar was. Naar de toekomst toe is de verwachting dat het project alsnog zal slagen.

Voor de **microprojecten** was aanvankelijk vanuit financieel oogpunt ruimte voor 20 projecten. In de beginfase is er echter voor gekozen om deelname volledig open te stellen. Dit resulteerde in uiteindelijk 26 microprojecten vanuit het primair onderwijs, voortgezet onderwijs en mbo die door de stuurgroep inhoudelijk positief zijn beoordeeld. Van deze groep zijn 20 microprojecten ondertussen succesvol afgerond en zes lopen nog.

Tot slot staat de **Onderwijsmonitor** in het teken van het vergroten van de onderwijskwaliteit. Dit gebeurt door gegevens over schoolloopbanen van jongeren in kaart te brengen en deze vervolgens te analyseren. In de vorige coalitieperiode richtte de monitor zich op het primair onderwijs, voortgezet onderwijs en hoger onderwijs. In de huidige periode is hier het mbo als onderwijsvorm aan toegevoegd. Ook is het aantal gegevens dat verzameld wordt in deze periode uitgebreid. Volgens de jaarrapportage is er met de verzamelde gegevens inzicht verkregen in de motivatie van leerlingen, de verschillen tussen jongens en meisjes bij de cito-eindtoets en de effecten van vroegschoolse educatie op de ontwikkeling van jongeren.

Verspreiding van resultaten

Ten slotte staan we stil bij de wijze van verspreiding van de resultaten die met de Educatieve Agenda Limburg behaald zijn. De resultaten van de micro- en doorbraakprojecten zijn op de website ⁷ te vinden. De rapportages van afgeronde micro-projecten zijn per project te downloaden op de website. Voor de Onderwijsmonitor geldt dat inzichten gepubliceerd worden in het tijdschrift Limburg in Cijfers. Ook vindt er geregeld rapportage plaats richting schoolbesturen.

Oordeel onderwijsveld

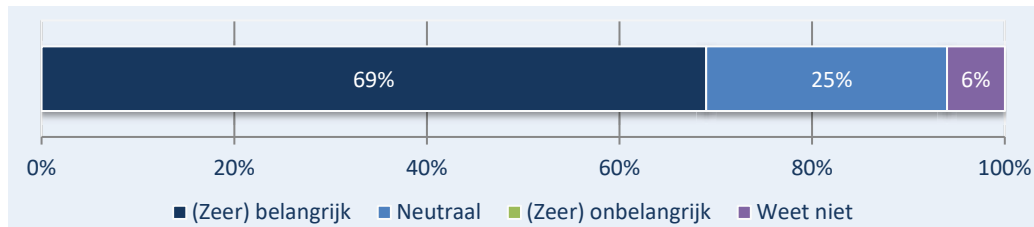
De projecten binnen de Educatieve Agenda Limburg zijn gericht op alle onderwijsvormen. Desgevraagd geeft de helft van de door ons geraadpleegde onderwijsbestuurders aan dat hun organisatie deelneemt aan activiteiten vanuit de Educatieve Agenda Limburg. Van deze 16

⁷ www.educatieveagendalimburg.nl

onderwijsinstellingen nemen er 15 deel aan doorbraakprojecten en acht aan microprojecten. De tien bestuurders van onderwijsinstellingen die niet actief zijn binnen projecten binnen de Educatieve Agenda Limburg, is gevraagd naar hun motieven om af te zien van deelname. Daarbij spelen vooral tijdgebrek en onbekendheid met de Educatieve Agenda Limburg een rol. Verder dragen enkele onderwijsbestuurder als bezwaar aan dat de schaalgrootte van de Educatieve Agenda Limburg te groot is. Liever investeren zij in lokale netwerken en meer in de eigen regio.

Aan de geraadpleegde bestuurders van deelnemende onderwijsinstellingen hebben we gevraagd naar het **belang** voor hun organisatie van de **initiatieven** die voortkomen uit de Educatieve Agenda Limburg. Projecten vanuit de Educatieve Agenda Limburg blijken voor twee derde deel van deze onderwijsinstellingen (zeer) belangrijk (zie figuur 4.7). Hierbij doen zich geen grote verschillen naar onderwijstype voor. Iets minder dan de helft van de onderwijsbestuurders oordeelt neutraal over het belang van de Educatieve Agenda Limburg voor hun organisatie. Een enkele bestuurder meent dat als de projecten langer bestaan, ze in de toekomst wel belangrijker kunnen worden.

Figuur 4.7 Belang projecten Educatieve Agenda Limburg voor onderwijsinstellingen (N=16)

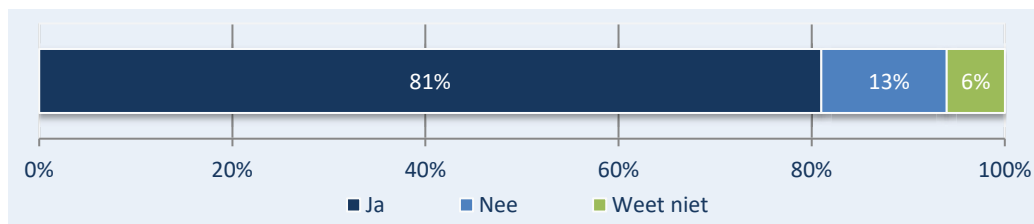

Vervolgens hebben we onderwijsbestuurders die de Educatieve Agenda Limburg als belangrijk ervaren hebben gevraagd welke meerwaarde zij hieraan ontlenuen. Onderwijsbestuurders vinden het belangrijk dat er vanuit de Educatieve Agenda Limburg projecten van onderop ondersteund worden. Leraren kunnen eigen, kleine projecten starten die goed aansluiten bij de context van de school. Ook ervaart men het als winst dat projecten gemonitord worden vanuit de Onderwijsmonitor, waardoor 'evidence based' gewerkt kan worden. Verder ervaart men het als meerwaarde dat collectief naar schoolniveau overstijgende problemen gekeken wordt.

De Educatieve Agenda Limburg blijkt zeer succesvol als het gaat om verbetering van de **samenwerking** tussen **verschillende typen onderwijsinstellingen**. Maar liefst vier vijfde deel van de bestuurders van participerende onderwijsinstellingen geeft aan dat de Educatieve Agenda Limburg bijdraagt aan meer samenwerking met en kennisuitwisseling tussen verschillende typen onderwijsinstellingen (zie figuur 4.8). Dit geldt in sterkere mate voor het primair onderwijs en voortgezet onderwijs, dan voor het middelbaar en hoger beroepsonderwijs⁸. Slechts een enkele bestuurder ziet deze samenwerking niet verbeteren of kan hier geen uitspraken over doen.

⁸ Van het VO zie 100% een dergelijke bijdrage, van het primair onderwijs 80%, van het mbo en hbo 67% en van het wetenschappelijk onderwijs 100%.

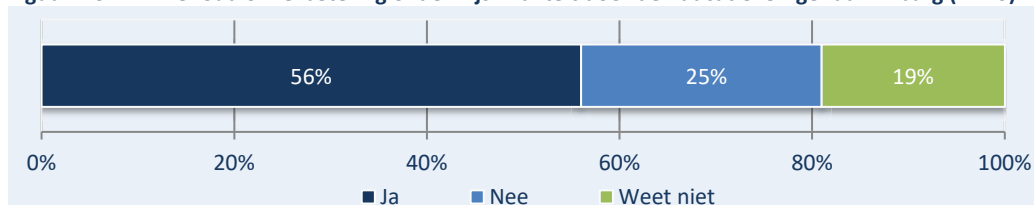
Figuur 4.8 Bijdrage Educatieve Agenda Limburg aan meer samenwerking en/of kennisuitwisseling tussen verschillende typen onderwijsinstellingen (N=16)

Zoomen we dieper in op de aard van de samenwerking, dan zien we dat deze via twee vormen gestalte krijgt. Enerzijds gebeurt dit op een structurele manier door bijvoorbeeld gezamenlijk op te trekken bij doorlopende leerlijnen van het primair onderwijs, voortgezet onderwijs en soms ook mbo. Ook blijkt samenwerking tussen een lerarenopleiding en de universiteit nu op inhoudelijke thema's (structureel) plaats te vinden. Anderen geven juist aan samenwerking op projectmatige basis te vinden, en niet zozeer 'vast' via beleidslijnen.

Meer verdeeldheid zien we terug bij de vraag of de Educatieve Agenda Limburg een **bijdrage** levert aan **onderwijskwaliteit**. In figuur 4.9 is te zien dat iets meer dan de helft van de geraadpleegde bestuurders van deelnemende onderwijsinstelling aangeeft dat de activiteiten uit de Educatieve Agenda Limburg hebben bijgedragen aan het behouden en/of verbeteren van de onderwijskwaliteit. Dit illustreren ze met voorbeelden van toegenomen professionalisering van docenten, meer inbreng van de wetenschap, betere begeleiding voor startende docenten, vooruitgang op het thema doorlopende leerlijnen van primair onderwijs naar voortgezet onderwijs en het beter monitoren van onderwijs.

Figuur 4.9 Behoud of verbetering onderwijskwaliteit door de Educatieve Agenda Limburg (N=16)

Een kwart van de bestuurders ziet geen bijdrage van de Educatieve Agenda Limburg aan het behoud of de verbetering van de onderwijskwaliteit. Ten slotte kon een drietal respondenten het effect van de Educatieve Agenda Limburg niet inschatten.

4.3 Human Capital Agenda's en Techniekplan

Met de Human Capital Agenda's en het Techniekplan Limburg wordt ingespeeld op de behoefte aan geschikt personeel voor belangrijke sectoren in de Provincie Limburg. Op de arbeidsmarkt voltrekken zich namelijk fundamentele veranderingen. Dit doet een groot beroep op het aanpassingsvermogen van werknemers, leerlingen, werkgevers en werkzoekenden, maar ook van instituties zoals het onderwijs en partners in de regionale werkbedrijven. We hebben met 13 projectleiders gesproken over hoe verschillende projecten binnen deze HCA's verlopen zijn en wat de opbrengsten ervan zijn. Deze projectleiders geven leiding aan diverse projecten op het vlak van techniek, zorg, agro, logistiek en ICT. We merken op dat binnen deze evaluatie gesproken is met projectleiders en onderwijsbestuurders, maar niet met participerende vertegenwoordigers uit het bedrijfsleven.

Deelname

Om te beginnen zijn we nagegaan in hoeverre vanuit het onderwijs aan de HCA's en het Techniekplan deelgenomen wordt. De HCA's richten zich op het hbo, mbo en voortgezet onderwijs. Het Techniekplan richt zich daarnaast ook op het primair onderwijs. Uit deskresearch en gesprekken met projectleiders is gebleken dat alle mbo-instellingen en hogescholen uit de Provincie Limburg participeren in projecten vanuit de investeringslijn HCA's en het Techniekplan. Op overstijgend niveau is het niet mogelijk om na te gaan hoeveel unieke onderwijsinstellingen uit het primair onderwijs en het voortgezet onderwijs aangesloten zijn bij ten minste één project van de HCA's of Techniekplan. Dit omdat geen 'overkoepelende' monitoring van deelnemende organisaties aan de HCA's en het Techniekplan plaatsvindt.

Bij projecten vanuit het **Techniekplan** is ook de deelname vanuit het primair onderwijs en voortgezet onderwijs aanzienlijk. Zo blijken er bij het project Programmeren en coderen 119 basisscholen en vier middelbare scholen deel te hebben genomen aan de activiteiten. Voor het project STEM-II(+) waren dit in totaal 62 basisscholen in het zuiden van Limburg. Bij Wetenschap en Techniek deden in Midden-Limburg 76 van de 80 basisscholen mee en waren dit in Noord-Limburg 80 van de 100 basisscholen.

Vanuit de **HCA's** lijkt de aansluiting met het voortgezet onderwijs nog wat minder van de grond te komen. Vanuit het HCA Agrofood vinden bijvoorbeeld wel activiteiten gericht op het interesseren van vmbo-leerlingen voor de sector plaats. Een andere indicatie voor deelname vanuit het voortgezet onderwijs is dat twee van zeven gesproken bestuurders van deze onderwijsvorm aangeven deel te nemen aan het HCA ICT en één ook aan de HCA's voor zorg en voor chemie.

Verloop projecten

Over het algemeen verlopen de projecten vanuit de HCA's en het Techniekplan goed. Projectleiders zijn enthousiast over de projecten waar ze betrokken bij zijn. Hier en daar zijn projectleiders wel tegen knelpunten aangelopen. Bij enkele projecten doet zich wat oponthoud voor in de opstart of in de uitvoerende fase. Voor het project Wetenschap en Techniek Noord-Limburg en Midden-Limburg zien we bijvoorbeeld dat de opstartfase veel tijd in beslag nam, omdat er een netwerk tot stand diende te komen. Toen hier eenmaal een goede basis voor gelegd was, verliep het verdere proces goed. Vanuit het HCA Agrofood is genoemd dat het lastig is om het bedrijfsleven te betrekken, mede vanwege regels voor staatssteun. Uiteindelijk is het in het project CIV Agro toch gelukt om een aantal gezamenlijke activiteiten op te zetten.

Soms is de insteek van projecten gaandeweg te veranderen van 'aanbod gestuurd' naar 'vraag gestuurd'. Zo noemt de projectleider van het CIV Gebouwde Omgeving dat ze nu (meer) nagaan wat de maatschappij vraagt en dit integreren in de opleidingen. Ook bij STEM-II is deze omslag naar een meer vraaggestuurde aanpak vanuit het onderwijs sterk te zien. Aanvankelijk was dit project aanbod gestuurd, maar inmiddels is het geëvolueerd tot een onderwijsinnovatie-project vanuit de onderwijsinstellingen zelf. Vanuit HCA Zorg – het project Samen optrekken in de zorg – is een kanteling gaande waarbij het onderwijs aanhaakt bij ontwikkelingen aan de vraagkant van de arbeidsmarkt. Ze zoeken daarom aansluiting bij de RAAT, een regionale aanpak om personele tekorten in de zorg tegen te gaan. Als bijkomstigheid leidt deze nieuwe werkwijze bovendien tot meer samenwerking en duurzame relaties tussen verschillende partijen (zoals onderwijs, zorginstellingen en werkgeversverenigingen van zorg en welzijn). Deze ontwikkeling

van aanbod- naar vraaggericht werken sluiten aan bij de werkwijze die de Provincie Limburg voor ogen heeft.

Doelrealisatie

Vervolgens zijn we nagegaan in hoeverre de vooraf gestelde doelen van de verschillende projecten binnen de HCA's en het Techniekplan behaald zijn. Op hoofdlijnen komt er uit de deskresearch en de gesprekken met projectleiders een positief beeld naar voren. De projectleiders zijn over het algemeen tevreden over de behaalde resultaten. De doelen die zij voor ogen hadden zijn namelijk helemaal of (ten minste) grotendeels verwezenlijkt.

In totaal noemen zeven van de 13 projectleiders dat alle eindtermen in de verschillende projecten behaald zijn. Een aantal projecten binnen het Techniekplan, waaronder STEM-II (+), Gilde Opleidingen en SVOPL 'Het talent centraal', hebben zelfs meer resultaten geboekt dan aanvankelijk tot doel gesteld waren. Op dit moment maken ze de stap naar verduurzaming en verankering van hun initiatieven.

De andere zes projectleiders zien dat de doelen voor het overgrote deel behaald zijn. Vanuit het project CIV Gebouwde Omgeving ziet men dat de samenwerking tussen onderwijs en bedrijfsleven erg goed loopt. In die zin is de doelrealisatie dan ook gelukt. Waar zij echter nog niet voldoende in slagen, is het 'ontschotten' van verschillende vormen van onderwijs (mbo, hbo en wetenschappelijk onderwijs). De projectleider van het HCA Zorg (Samen optrekken in de HCA Zorg) merkt op dat het soms erg projectafhankelijk is in hoeverre het realiseren van doelen lukt. Zo zijn er projecten die erg goed verlopen, maar ook projecten die moeizamer van de grond komen. Van de acht oorspronkelijke HCA Zorg projecten zijn er zeven afgerond of in de afrondende fase. Soms blijkt door voortschrijdend inzicht een doel niet haalbaar en vindt er bijstelling plaats. Dit ondervond men namelijk bij een ander project binnen de HCA Zorg (Onderwijs ecosysteem voor innovatie van zorg en zorgopleidingen). Aanvankelijk bestond hier de ambitie om een 'nieuw beroep' te creëren en de hiervoor beoogde nieuwe opleiding in september 2018 te starten. Dit bleek nu te hoog gegrepen, maar als de overheid accreditering voor deze opleiding verleent, komt het beoogde nieuwe beroep snel dichterbij. Een ander voorbeeld is de community-aanpak binnen het HCA Agrofood. Daarbij wordt bij het vormgeven van de agenda van het HCA uitgegaan van de behoeften van ondernemers en onderwijsinstellingen om daarmee draagvlak te creëren voor de gekozen aanpak, projecten en uitvoering.

Tot slot is door verschillende projectleiders genoemd dat door de projecten vanuit de HCA's en het Techniekplan onder onderwijsinstellingen meer bewustwording is ontstaan over de noodzaak van samenwerking. Door meer over eigen grenzen te kijken en meer contact met bedrijven te hebben, kan er gezamenlijk aan oplossingen gewerkt worden. Het kan hierbij gaan om afnemende leerlingenaantallen in de techniek en de dure infrastructuur van techniek. Ook werken onderwijsinstellingen nu bijvoorbeeld voor stages nauwer samen met het bedrijfsleven. Ook het HCA ICT werkt met een zogenaamde 'community board' waarbinnen de lijn samen bepaald wordt.

In schema 4.1 staan een aantal voorbeelden weergegeven van (behaalde) doelen van projecten binnen de verschillende HCA's. Dit is geen totaaloverzicht, maar geeft een beeld van het type opbrengsten van projecten binnen de HCA's en het Techniekplan.

Schema 4.1 Voorbeelden van (behaalde) doelen per project, volgens projectleiders en/of voortgangsrapportages

HCA	Doelrealisatie
HCA Logistiek: Kennis en distributiecentrum	Alle doelen gerealiseerd, waaronder lesmateriaal ontwikkelen op inhoudelijke thema's (zoals e-commerce en synchromodaliteit), een verrijkingprogramma voor studenten die van mbo 4 naar hbo willen overstappen. Nu richten op verdere duurzame verankering.
HCA Zorg: Samen optrekken in de zorg	Doelen zijn dynamisch, want gerelateerd aan ontwikkelingen op arbeidsmarkt. Sommige projecten lopen erg goed, maar anderen zijn moeizamer van de grond gekomen. Laatstgenoemde projecten gaan nog wel starten. Partijen haken nogal eens af bij concretisering.
HCA Zorg: Onderwijs ecosysteem voor Innovatie van zorg en zorgopleidingen	Voor groot gedeelte gerealiseerd, gaandeweg bleek o.a. het creëren van een nieuw beroep niet haalbaar. Komende tijd staat in het teken van belevingsruimte voor mensen met dementie en mantelzorgers, maken en toewerken naar accreditatie van een nieuwe zorgopleiding.
HCA Agrofood	Vanuit Agroleeft (CIV Agro) is forse instroom in opleidingen én kwaliteitsverbetering van opleidingen/trainingen gerealiseerd door meer focus, aandacht en afstemming met het bedrijfsleven. Er is een groeiende community ontstaan, waarbij laten aanhaken van ondernemers wel een uitdaging blijft. Tweetal projecten ontwikkeld waarin de 'triple helix' samenwerkt, namelijk Today's Talent (experiment sociale innovatie) en Ready, set, GROW (jaarlijks terugkerend event om jong talent te binden en boeien).
HCA ICT	Relatief nieuw HCA, derhalve ingezet op bewustwording, verbinden en faciliteren. Projecten opgezet gericht op kwaliteit en aansluiting van onderwijs op de arbeidsmarkt. Bijvoorbeeld traineeprogramma Train4Smart-Services. Eerste klas studenten is afgelopen jaar gestart. In januari start een tweede groep. Programmeren & Coderen in het basisonderwijs, doorlopende leerlijnen mbo-hbo, projectopdrachten mbo-MKB en RIF Digitalisering (mbo) zijn in ontwikkeling.
Techniekplan: STEM-II	Beoogde aantal scholen, groepen en docenten bereikt. Onder schoolbesturen ontstaat een gevoel van eigenaarschap. Stem-II is formeel afgelopen, maar kent een korte uitloop.
Techniekplan: SVOPL 'Het talent centraal'	Doelen zijn behaald, waaronder verbeteren van doorstroom van havo/vwo studenten naar vervolgt techniekonderwijs en talentvolle leerlingen binden aan de regio.
Techniekplan: Gilde-opleidingen	Doelen ruimschoots behaald, waaronder leerlingen uit het VO enthousiasmeren voor techniek, techniek naar scholen brengen (bijv. ook in zorgtechniek) en doorlopende leerlijnen. Extra doelen behaald op vlak van publiek private samenwerkingen.
Techniekplan: Door nieuwsgierigheid leren (PABO)	Overstijgende doelen, zoals het ontwikkelen van een didactische methodiek en uitwisseling op het gebied van wetenschap en technologie onderwijs voor kinderen tussen de 0 en 12 jaar gerealiseerd. Concreet b.v. meer uitwisselingen tussen PABO-studenten uit NL en DE. Ook is er een document vervaardigd van leerdoelen bij 'onderzoekend leren' van leraren uit buurlanden.
Techniekplan: Technieketen Noord- en Midden-Limburg	Veel doelen gerealiseerd, zoals meer leerlingen toeleiden naar techniekopleidingen, uitbreiding van bedrijven in het netwerk (700 naar 4000) en aandacht voor doorlopende leerlijnen via platform. Niet volledig uit de verf gekomen zijn de stages door docenten.
Techniekplan: CIV gebouwde omgeving (Tech2Create, CHILL, TOZL, Garage 4.0)	Doelen inzake goede samenwerking tussen onderwijs en bedrijfsleven gerealiseerd. Ondanks dat er veel geld mee gemoeid is, blijven eindtermen achter rond 'ontschotting' van verschillende types onderwijs (mbo, hbo en universiteit). Komende tijd meer focus op PPS.
Techniekplan: Wetenschap en techniek Noord-/Midden-Limburg	Grotendeels doelen behaald. Er zijn bijv. meer leerkrachten geschoold dan beoogd. In totaal doen 70 van de 83 scholen in Midden-Limburg mee. Er is 1 i.p.v. 2 inspiratiebijeenkomsten geweest.

Verspreiding van resultaten

Ten slotte zijn we bij de projectleiders nagegaan op welke manieren de resultaten van hun projecten breder zijn verspreid. Het blijkt dat als projectleiders hun uitkomsten breder kenbaar maken, dit hoofdzakelijk via websites gebeurt. Resultaten worden op een eigen website gepubliceerd of worden uitgewisseld via online techniekplatformen. Andere manieren voor verspreiding van resultaten zijn het informeren van het netwerk via LinkedIn of het opleveren van lesmateriaal. Vier projectleiders geven aan dat de behaalde resultaten (nog) niet verder verspreid zijn.

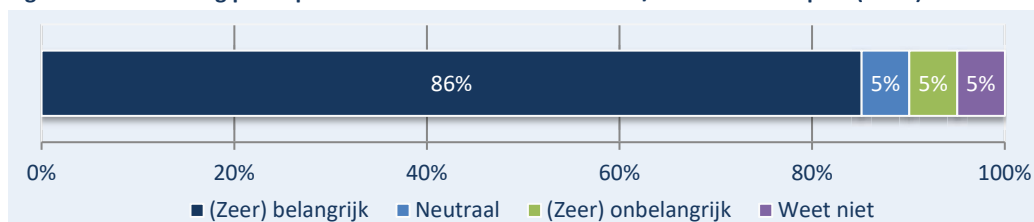
Oordeel onderwijsveld

Ook met onderwijsinstellingen is er gesproken over de ervaringen met de activiteiten vanuit de investeringslijn Human Capital Agenda's en het Techniekplan. Twee derde deel van de 33 geraadpleegde onderwijsbestuurders geeft aan dat hun organisatie betrokken is bij één of meerdere van de HCA's en/of het Techniekplan. Daarbij doen zich wel verschillen voor tussen de verschillende onderwijsvormen. Vanuit het hoger onderwijs en mbo wordt volop geparticipeerd in zowel de HCA's als het Techniekplan. Ruim de helft van het voortgezet onderwijs participeert in het Techniekplan en door een derde deel in de HCA's. Ten slotte wordt vanuit de helft van de instellingen uit het primair onderwijs geparticipeerd in het Techniekplan.

Een kwart van de bestuurders van onderwijsinstellingen geeft aan niet deel te nemen aan deze initiatieven. Een aantal van deze respondenten bleek niet op de hoogte te zijn van het bestaan van deze initiatieven. Daarnaast geven enkelen respondenten aan dat het hen ontbreekt aan de tijd om actief te zijn binnen HCA's en/of het Techniekplan of dat de activiteiten onvoldoende gericht zijn op hun specifieke onderwijsvorm. Drie bestuurders waren niet op de hoogte van de redenen om niet te participeren. Tot slot wist een tweetal respondenten niet of hun organisatie deelneemt aan de activiteiten van HCA's en/of het Techniekplan.

Vervolgens zijn we nagegaan wat deelname de onderwijsinstellingen brengt. Voor vrijwel alle onderwijsinstellingen zijn de initiatieven die voortkomen uit de HCA's en/of het Techniekplan waaraan zij deelnemen van (groot) belang (zie figuur 4.10).

Figuur 4.10 Belang participatie aan initiatieven van HCA's en/of het Techniekplan (N=21)

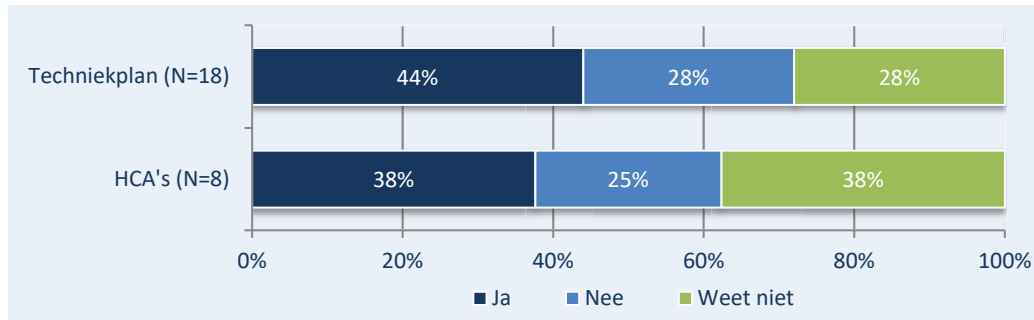

Als belangrijke opbrengst noemen onderwijsbestuurders het onderwijskundig ontwikkelen van doorlopende leerlijnen van voortgezet onderwijs naar mbo en de input voor het nieuwe primair onderwijs-curriculum per 2020 met 'Techniek en Wetenschap'. Ook het versterken van de hele technieketen in Zuid-Limburg is als groot resultaat aangemerkt

Een doel voor deze coalitieperiode was het vergroten van de participatie van het primair onderwijs, voortgezet onderwijs en mbo aan de HCA's en het Techniekplan. Met de deelnemende onderwijsinstellingen is besproken of zij de indruk hebben dat deze onderwijsvormen in de afgelopen jaren meer zijn gaan participeren in de activiteiten van de HCA's en het

Techniekplan. De reacties daarop staat vervat in figuur 4.11. Een aanzienlijk deel blijkt geen zicht te hebben op de toename van participatie door deze onderwijsvormen. Bijna de helft van de deelnemers aan het Techniekplan ziet een dergelijke toename wel degelijk en ook ruim een derde deel van de deelnemers aan HCA's ziet dit terug.

Figuur 4.11 Toename participatie primair onderwijs, voortgezet onderwijs en mbo in activiteiten van HCA's en/of het Techniekplan

Ten slotte hebben we de deelnemers aan de HCA's en/of het Techniekplan gevraagd mee te denken over mogelijkheden om deelname vanuit het primair onderwijs, voortgezet onderwijs en mbo verder te bevorderen. Van de 21 bestuurders van deelnemende onderwijsinstellingen hebben er 12 ideeën geopperd. De suggesties die volgen, zijn erg divers. Geopperde ideeën lopen uiteen van doelen concreter maken en meer aandacht voor praktijkonderwijs tot initiatieven op kleinere schaal optuigen (regio vs. Provincie). Anderen menen dat de projecten goed genoeg lopen en dit geen verdere stimulans behoeft. Eén bestuurder merkt op dat de fysieke ruimte waarin je activiteiten organiseert ertoe doet. Zo is binnen één project het lab verplaatst naar de samenwerkende middelbare school. Die school is bovendien beter toegerust op het lab. De samenwerking met het mbo kwam hierdoor tot stand omdat de stap vanuit het voortgezet onderwijs naar mbo natuurlijker is dan vanuit het primair onderwijs.

4.4 Buurtaal- en Euregionaal onderwijs

In deze paragraaf staat de doelrealisatie van de investeringslijn Buurtaal- en Euregionaal onderwijs centraal. Vanuit deze investeringslijn worden projecten ondersteund die leerlingen en studenten moeten voorbereiden op het werken in een Euregionale context. De uitkomsten in deze paragraaf zijn gebaseerd op gesprekken met een drietal projectleiders, de Ambassadeur Euregionaal Onderwijs, beschikbare rapportages en gesprekken met onderwijsbestuurders.

Deelname

Zoals eerder genoemd worden diverse projecten ondersteund vanuit de investeringslijn Buurtaal- en Euregionaal onderwijs. Er bestaat echter geen centrale registratie van deelnemende scholen voor de investeringslijn als geheel.

Uit de deskresearch en het gesprek met de Ambassadeur Euregionaal Onderwijs blijkt dat alle **mbo-instellingen** zich inzetten voor verschillende activiteiten op het gebied van buurtaal- en Euregionaal onderwijs. Recent hebben deze drie instellingen een gezamenlijk voorstel ingediend voor een Euregionale Toolkit. Het afgelopen jaar is de betrokkenheid vanuit de mbo-instellingen sterk toegenomen. Vanuit het **voortgezet onderwijs** zijn twee grote instellingen betrokken bij projecten binnen de investeringslijn Buurtaal- en Euregionaal onderwijs. Hiervan is er één gevestigd in Zuid-Limburg en één in Midden-Limburg. Een derde voortgezet

onderwijsinstelling is geïnteresseerd, maar neemt vooralsnog niet deel. Voor de toekomst liggen hier reële kansen voor deelname.

Voor een beeld van deelname vanuit het primair onderwijs baseren we ons op de landelijke registratie van Nuffic. Bij deze organisatie voor Internationalisering in onderwijs melden basisscholen zich als zij zich bezighouden met buurtaal- en Euregionaal onderwijs. Volgens het Nuffic zijn 84 van de 299 basisscholen in de Provincie Limburg actief op dit vlak. Dat komt neer op ruim een kwart van de basisscholen. In Zuid-Limburg blijken in verhouding meer scholen actief te zijn dan in Midden-Limburg en Noord-Limburg. Dit strookt met het beeld van de Ambassadeur Euregionaal Onderwijs. Verder verschilt ook de mate waarin basisscholen actief zijn. Bij sommige scholen bestaat dit vooral uit tijdelijke projectjes waar op andere scholen juist structurele inbedding in het lesprogramma plaatsvindt.

Verloop projecten

We hebben vier projectleiders gesproken van activiteiten binnen de investeringslijn Buurtaal- en Euregionaal onderwijs, waaronder twee directeurs van Euregioscholen. De **Ambassadeur Euregionaal Onderwijs** heeft als doel het enthousiasmeren van onderwijsinstellingen voor buurtaal- en Euregionaal Onderwijs. De Ambassadeur Euregionaal Onderwijs geeft aan dat er aanvankelijk veel tijd nodig was voor het schrijven van een goed communicatieplan. Pas later kwam het er van om onderwijsinstellingen te bezoeken. De beschikbare tijd is, volgens de ambassadeur zelf, erg beperkt ten opzichte van het aantal onderwijsinstellingen in de Provincie Limburg. Feitelijk is er één dag per week beschikbaar voor deze taken. De Ambassadeur Euregionaal Onderwijs denkt gebaat te zijn bij meer capaciteit.

Vanuit verschillende projectleiders is genoemd dat het soms lastig is om scholen aan te laten haken. Scholen lijken af te zien van deelname omdat ze het huidige curriculum al erg vol vinden. Extra activiteiten rondom buurtaal- en Euregionaal onderwijs zien zij dan niet zitten. Volgens de projectleiders is dit een hardnekkige misvatting, omdat de activiteiten vervlochten kunnen worden in het bestaande curriculum. Verder is opgemerkt dat het in contact treden met andere scholen wel veel tijd kost. Dat geldt ook voor het (door)ontwikkelen van actueel lesmateriaal en het delen van de opgedane kennis via miniconferenties.

De projectleider van het project **Stem 2 Lingua** is zeer tevreden over het verloop van dit project. Het project is nog relatief jong, maar gaat tot zover volgens plan. Nu de pilotfase achter de rug is, is het zaak meer scholen te bereiken met de uitwisselingsinitiatieven. In deze fase bevindt het project zich nu. Volgend jaar zullen de eerste uitkomsten verder geëvalueerd worden.

Doelrealisatie

Volgens de **Ambassadeur Euregionaal Onderwijs** beginnen onderwijsinstellingen langzaam interesse te tonen in buurtaal- en Euregionaal onderwijs. Het vasthouden en uitbreiden van deze interesse, vraagt om regelmatig contact met onderwijsinstellingen waarin informatie en goede praktijken worden uitgewisseld. De aanjagende en faciliterende rol vanuit de Provincie Limburg is daarmee doorlopend van groot belang. Een belangrijk knelpunt is er een deel van het onderwijsveld (aanvankelijk) weerhouden wordt van deelname door het idee dat het curriculum

⁹ Peildatum van actieve scholen is 16 januari 2019.

al overvol zit en buurtaal- en Euregionaal onderwijs weer iets extra's is dat ruimte in het curriculum vergt. Daarnaast zijn er scholen die menen dat je primair aandacht voor de Nederlandse taal dient te hebben, omdat een extra taal verwarring zou scheppen. Via de verschillende ontmoetingen met besturen probeert de Ambassadeur Euregionaal Onderwijs hen tot andere inzichten te brengen.

De geraadpleegde projectleiders van de **Euregioscholen** zijn enthousiast over de opbrengsten van projecten rondom buurtaal- en Euregionaal onderwijs. Zij wisselen met scholen in een netwerk hun ervaringen uit rond Euregionaal onderwijs. Op deze manier worden ook andere scholen (bestuurders en leerkrachten) die nog niet actief zijn op dit terrein, enthousiast gemaakt. Inhoudelijk ontwikkelen enkele bestuurders van Euregioscholen specifiek Euregionaal lesmateriaal waarmee de scholen concreet aan de slag kunnen. Deze kleine groep bestuurders maken deel uit van de expertgroep van Euregionaal onderwijs. Doelen die via lesmateriaal uitgewerkt worden, hebben betrekking op de cultuur van buurlanden, ondernemerschap, buurland taal en de Europa mind. Deze doelen worden bij deelnemende scholen grotendeels behaald. Voor de eerste drie doelen geldt dat dit volledig lukt. Alleen rond het vergroten van de positieve attitude (mind) richting Europa blijven de opbrengsten achter.

Vanuit **Stem 2 Lingua** vinden er uitwisselingen plaats tussen Nederlandse en Duitse leerlingen in de leeftijd van 8 tot 10 jaar. Het is een voorbeeld van een programma waarbij buurtaal- en Euregionaal onderwijs vervlochten worden in andere onderdelen van het curriculum. Binnen uitwisselingen staat er steeds een thema centraal op het vlak van techniek en wetenschap, zoals programmeren en coderen. Via deze thema's worden specifieke doelstellingen vanuit Euregionaal onderwijs vervlochten. Het gaat hier om dat leerlingen met elkaar in contact komen, communiceren en van elkaars cultuur leren. Via spelelementen vindt de uitwerking van het thema plaats en komen kinderen met elkaar in contact. Vorig jaar is dit project in de vorm van een pilot op twee scholen (Nederlands en Duits) geweest. Sindsdien worden de initiatieven door meer scholen verkend. Leerkrachten die betrokken zijn geweest bij de uitwisselingen, zijn positief. Zij zien dat de onderliggende doelen behaald worden.

In schema 4.2 staat een aantal voorbeelden weergegeven van doelen en de mate van realisatie van projecten binnen de investeringslijn Buurtaal- en Euregionaal onderwijs. Het gaat hierbij nadrukkelijk slecht om voorbeelden. Het is geen totaaloverzicht.

Schema 4.2 **Overzicht van voorbeelden van (behaalde) doelen Buurtaal- en Euregionaal onderwijs**

Doelen	Realisatie
Ambassadeur Euregionaal onderwijs	
Vergroten interesse voor buurtaal- en Euregionaal onderwijs in Midden-Limburg en Noord- Limburg	Er ontstaat nu (langzaam) meer belangstelling uit deze regio's voor buurtaal- en Euregionaal onderwijs. Deze interesse bouwt zich door de tijd heen verder uit. Dit proces van 'inspireren' vraagt om continu contact tussen onderwijsinstellingen en de ambassadeur, het delen van goede voorbeelden en verziën van informatie in brede zin.
Aan de slag gaan met Euregionaal onderwijs	Euregionaal onderwijs omvat meer dan het leren van een buurtaal. In ruime zin gaat het over alle aspecten die grensoverschrijdend zijn, zoals ook de (buur)cultuur. Er zijn veel meer scholen die 'iets' op het vlak van buurtaal doen dan op het bredere Euregionale onderwijs.
Euregioscholen	
Inhoudelijke: cultuur van buurlanden bijbrengen, ondernemerschap (beroepsontwikkeling/profiel), taal en Europa mind vergroten	Als scholen deelnemen, worden inhoudelijke doelen op het vlak van cultuur, ondernemerschap en taal behaald. Op het gebied van het vergroten van een 'Europa mind' is dit minder goed gelukt. Inhoudelijk wordt lesmateriaal hiervoor verder ontwikkeld
Uitvoerend: aantal deelnemende basisscholen	Het aantal beoogde basisscholen dat idealiter participeert is driemaal zo hoog als het huidige aantal bereikte scholen.
Stem-II Lingua	
Inhoudelijk: met elkaar in contact komen, met elkaar te communiceren en van elkaars cultuur leren.	Op deelnemende scholen worden de drie inhoudelijke doelen met dit project goed gerealiseerd. Leerkrachten geven aan dat de uitwisselingsprojecten waardevol zijn. Het middel van spelelementen werkt goed om met elkaar in contact te komen en is een voorwaarde om punten te halen.

Verspreiding van resultaten

Tot slot zijn we, bij de drie geraadpleegde projectleiders binnen deze investeringslijn en bij de Ambassadeur Euregionaal Onderwijs, nagegaan in hoeverre en op welke manier zij de opbrengsten van hun projecten breder verspreiden onder andere partijen. Er zijn twee betrokkenen die op enige wijze uitkomsten beschikbaar stellen. Het gaat dan om het delen van goede voorbeelden op een website of het delen van informatie op een mini conferentie (voor leerkrachten). Vanuit de overige twee projectleiders heeft er nog geen verdere verspreiding plaatsgevonden.

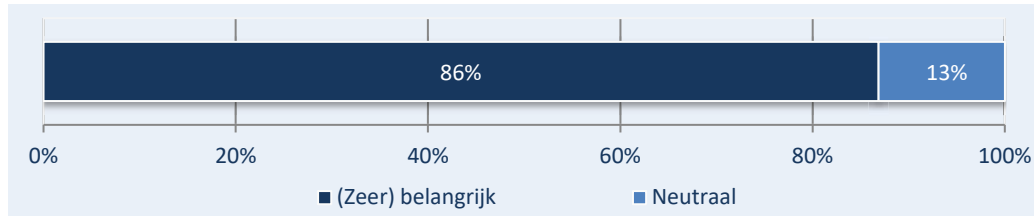
Oordeel onderwijsveld

Ook met de geraadpleegde bestuurders van onderwijsinstellingen hebben we gesproken over hun ervaringen met projecten vanuit de investeringslijn Buurtaal- en Euregionaal onderwijs. Bijna de helft van de door ons geraadpleegde onderwijsinstellingen (45% bij N=33) bleek desgevraagd actief in ten minste één van de projecten binnen deze investeringslijn. De andere helft heeft niet deelgenomen aan activiteiten op het gebied van buurtaal- en Euregionaal onderwijs. Zij die afzien van deze initiatieven, noemen hiervoor als redenen tijdgebrek en een (al) overvol curriculum. Andere argumenten zijn dat de school al een eigen project heeft op dit thema, andere basisvaardigheden belangrijker vindt of dat men niet op de hoogte is van Euregionale projecten. Een drietal bestuurders had er geen zicht op of hun onderwijsinstelling participeert in buurtaal- en Euregionaal onderwijs.

Aan de bestuurders van onderwijsinstellingen die deelnemen aan initiatieven uit de investeringslijn Buurtaal- en Euregionaal onderwijs is gevraagd naar het belang van deelname

deze activiteiten. Deelname aan activiteiten rondom buurtaal- en Euregionaal onderwijs levert onderwijsinstellingen veel op. Een grote meerderheid van deze onderwijsbestuurders onderschrijft namelijk dat de initiatieven waar zij aan deelgenomen hebben (zeer) belangrijk zijn voor de organisatie zijn (zie figuur 4.12).

Figuur 4.12 Belang projecten Buurtaal- en Euregionaal onderwijs (N=15)

Gevraagd naar de meerwaarde die onderwijsinstellingen ontlene aan de deelname aan projecten op het gebied van buurtaal- Euregionaal onderwijs noemt ruim de helft inhoudelijke argumenten voor de Duitse taal als grote meerwaarde voor jongeren. Duits helpt jongeren in de toekomst bij een betere arbeidsmobiliteit, stelt hen in staat kennis te maken met een andere cultuur (en literatuur) en vergemakkelijkt het doorstuderen in een Duitstalig land. Ook is genoemd dat meertaligheid in het algemeen meerwaarde heeft voor de ontwikkeling van het kind en een betere beheersing van de Nederlandse taal. Naast deze inhoudelijke aspecten zijn er ook andere neveneffecten aangevoerd, zoals het vergroten van het eigen netwerk (school), samenwerking met (buur)scholen en een robuuster intern lectoraat.

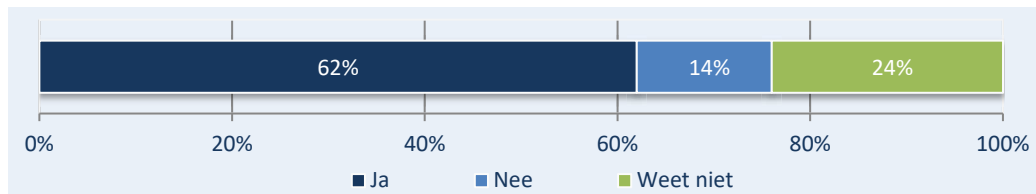
Het digitale document 'Grenzeloos onderwijs. *Ontzorgingspakket* Euregionaal Onderwijs en Buurtaal' is een document dat leerkrachten en docenten inzicht geeft in allerlei ondersteuningsmogelijkheden voor het implementeren van Euregionaal onderwijs. Het ontzorgingspakket blijkt in *bescheiden mate bekend* bij de geraadpleegde bestuurders van onderwijsinstellingen. Twee vijfde deel van de bestuurders vanuit het primair onderwijs, voortgezet onderwijs, mbo en hbo is op de hoogte van het bestaan (42% bij N=31). Bij de helft van deze onderwijsinstellingen is het document ook actief verspreid onder leerkrachten of docenten binnen de organisatie. Redenen om af te zien van verdere verspreiding, zijn andere prioriteiten binnen het onderwijs of de grote hoeveelheid van bestaande documenten. Voor leerkrachten zou het niet behapbaar zijn om alle voorhanden zijnde documenten te lezen en toe te passen binnen het onderwijs.

Van de activiteiten van de *Ambassadeur Euregionaal Onderwijs* blijkt de helft (48% bij N=33) van de geraadpleegde onderwijsbestuurders iets gemerkt te hebben, bijvoorbeeld doordat de ambassadeur bij hen op gesprek is geweest. Op de vraag of activiteiten van de ambassadeur leiden tot meer motivatie voor Euregionaal onderwijs, is de uitkomst bescheiden. Van de bestuurders die iets gemerkt hebben van de activiteiten van de ambassadeur geeft twee vijfde deel desgevraagd aan dat zij door de ambassadeursfunctie gemotiveerd zijn om voor het eerst of meer dan voorheen aandacht te besteden aan Euregionaal onderwijs. Onderwijsbestuurders waarderen het vooral om met iemand te kunnen sparren over de invulling van dergelijk onderwijs.

Vervolgens hebben we meer in het algemeen gevraagd in hoeverre de activiteiten en faciliteiten van de Provincie Limburg op het gebied van buurtaal- en Euregionaal onderwijs ertoe hebben bijgedragen dat onderwijsinstellingen hier meer aandacht aan zijn gaan besteden. Maar liefst

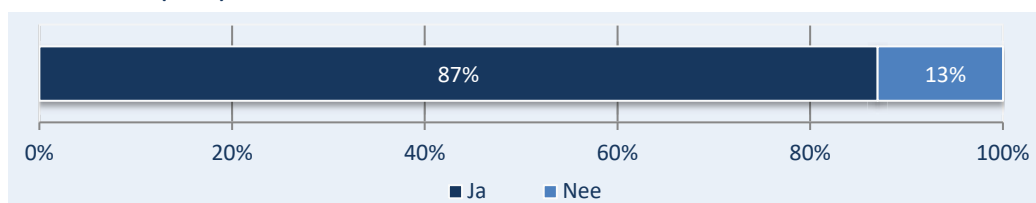
driekwart van de bestuurders van onderwijsinstellingen die hebben deelgenomen aan activiteiten uit deze investeringslijn, geven aan dat zij hierdoor gemotiveerd zijn meer aandacht te besteden aan buurtaal- en Euregionaal onderwijs (zie figuur 4.13). Dit komt doordat men nu beter op de hoogte is van (ondersteunings)mogelijkheden. Ook de beschikbare middelen zelf hebben een aanjagende functie.

Figuur 4.13 Bijdrage van initiatieven aan aandacht voor buurtaal- en Euregionaal onderwijs (N=15)

Tot besluit is aan alle bestuurders van onderwijsinstelling die hebben deelgenomen aan activiteiten van investeringslijn Buurtaal- en Euregionaal onderwijs gevraagd of de door de Provincie Limburg ondersteunde initiatieven hebben bijgedragen aan het vergroten van kansen voor jongeren op de Euregionale arbeidsmarkt. De overgrote meerderheid ziet dit effect optreden (zie figuur 4.14).

Figuur 4.14 Bijdrage van initiatieven aan vergroten kansen jongeren op Euregionale arbeidsmarkt (N=15)

Men ziet vooral een groeiend perspectief op de lange termijn. Meertaligheid maakt hen dus wendbaarder op de arbeidsmarkt, doordat het leerlingen in staat stelt met Duitstalige of Franstalige bedrijven en klanten samen te werken. Sommige bestuurders menen dat in de toekomst landsgrenzen zullen vervagen rond arbeid. Verder is genoemd dat de kansen van kinderen worden vergroot doordat er nu over de grens met onderwijsinstellingen wordt samengewerkt.

4.5 Resumé

Als we kijken naar de effectiviteit van de afzonderlijke investeringslijnen, zien we dat er veel resultaten worden geboekt. Het resultaat bestaat er in eerst instantie uit dat onderwijsinstellingen volop participeren in de verschillende investeringslijnen. Hoewel we niet elk afzonderlijk initiatief geëvalueerd hebben zijn er wel duidelijk indicaties dat bij de meeste projecten de geformuleerde projectdoelen voor een belangrijk deel behaald worden. In het verlengde hiervan bestaat er vanuit de deelnemende onderwijsinstellingen ook waardering voor de initiatieven op de verschillende investeringslijnen. Een witte vlek is echter wel dat het bereik onder onderwijsinstellingen van de verschillende initiatieven van het Limburgs onderwijsbeleid voor het totaal niet gedetailleerd wordt bijgehouden. Hierdoor kunnen we niet vaststellen in hoeverre de deelname vanuit het onderwijs zich in de goede richting ontwikkelt.

5. Conclusies en aanbevelingen

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk presenteren we de belangrijkste conclusies van de evaluatie van het Limburgs onderwijsbeleid. Hierbij baseren we ons op de uitkomsten zoals die in dit rapport zijn gepresenteerd. Verder presenteren we een aantal mogelijke aandachtspunten of beleidsopties voor het provinciale onderwijsbeleid in de volgende coalitieperiode.

5.2 Samenvattende conclusies

De Provincie Limburg heeft de afgelopen coalitieperiode eigenstandig onderwijsbeleid gevoerd en 10 miljoen euro beschikbaar gesteld om daar invulling aan te geven. In samenspraak met het onderwijs is de Kaderbrief Onderwijs 2016-2019 opgesteld, waarbinnen vier investeringslijnen zijn geformuleerd, namelijk:

- Onderwijskwaliteit voor de toekomst.
- Human Capital Agenda's en Techniekplan.
- Buurtaal- en Euregionaal onderwijs.
- Onderwijs als schakel naar andere provinciale speerpunten.

In de laatste maanden van 2018 is een evaluatie van het Limburgs onderwijsbeleid uitgevoerd. De uitkomsten van deze evaluatie zijn gebaseerd op deskresearch, gesprekken met sleutelpersonen binnen de Provincie en andere overheden, projectleiders van initiatieven die ondersteund zijn vanuit het Limburgs onderwijsbeleid en de raadpleging van ruim 30 onderwijsinstellingen in Limburg.

Rol Provincie Limburg

Een belangrijke uitkomst van deze evaluatie is dat er groot draagvlak bestaat voor het provinciaal onderwijsbeleid. Het wordt erg gewaardeerd dat de Provincie Limburg verantwoordelijkheid neemt en middelen beschikbaar stelt op het gebied van onderwijs terwijl zij geen wettelijke taken heeft op dat terrein. De Provincie blijkt, als overstijgende en onafhankelijke partij, goed in staat andere partijen met elkaar te verbinden en initiatieven aan te jagen op het vlak van onderwijs en de regionale arbeidsmarkt. De Provincie kent een schakelfunctie tussen (bestaande) initiatieven en de rest van de regio.

Vrijwel alle respondenten waren dan ook van mening dat een provinciaal onderwijsbeleid in de toekomst van grote waarde blijft. Het blijkt dan ook dat er voldoende aanleiding is om dergelijk beleid ook in de toekomst te blijven voeren. Dat is enerzijds gelegen in het feit dat er in de afgelopen jaren fors in projecten is geïnvesteerd en dit zich nu begint uit te betalen. Anderzijds zien partijen ook uitdagingen voor de toekomst waarvoor ook in de komende coalitieperiode aandacht moet zijn, zoals nog steeds de gevolgen van krimp en het (dreigende) lerarentekort. Dit zijn thema's die verdere aandacht vergen in de komende periode.

Onderwijskwaliteit voor de toekomst

Onder de investeringslijn Onderwijskwaliteit voor de toekomst vallen twee grote, overkoepelende initiatieven, namelijk de OnderwijsWerkplaats en de Educatieve Agenda Limburg. Daarbinnen zijn, in samenspraak met het onderwijs, drie thema's gekozen om op in te

zetten; namelijk doorlopende leerlijnen in talentontwikkelingen in het primair onderwijs en voortgezet onderwijs, toekomstbestendig onderwijspersoneel en de aansluiting van mbo-niveau 1 en 2 op de Sociale Agenda Limburg 2025. Mede doordat het onderwijs inspraak heeft gehad bij het vaststellen van de keuze voor deze thema's, bestaat er een groot draagvlak voor de inhoudelijke invulling van deze twee koepelprojecten.

In het verlengde hiervan blijkt dat er vanuit het primair onderwijs en voortgezet onderwijs volop geparticipeerd wordt. We concluderen wel dat binnen de OnderwijsWerkplaats de Marktplaats al meer tot wasdom is gekomen dan de andere onderdelen. Onderwijsinstellingen zien als belangrijkste opbrengst voor (de leerkrachten van) hun organisatie dat er betere samenwerking tot stand is gekomen tussen het primair onderwijs en voortgezet onderwijs. De projectdoelen blijken voor een belangrijk deel te worden behaald. Alleen van de digitale initiatievenkaart zagen we niet de beoogde resultaten terug. De evaluatie geeft indicatie dat de benutting beperkt is.

Ook de Educatieve Agenda Limburg – met als onderdelen de micro- en doorbraakprojecten en de Onderwijsmonitor – levert in de optiek van het onderwijs positieve opbrengsten op. Een belangrijk deel van de projecten worden volgens de verwachtingen vooraf uitgevoerd. Onderwijsinstellingen zijn enthousiast over de opbrengsten van de initiatieven uit deze investeringslijn. Een groot deel van de geraadpleegde onderwijsinstellingen stelde hierdoor meer en beter te zijn gaan samenwerken met andere onderwijsinstellingen. Verder is de reikwijdte van de Onderwijsmonitor in de afgelopen periode verder uitgebreid met het mbo. Verkend wordt of het wenselijk is om de monitor verder uit te breiden naar het academisch onderwijs.

Op grond van de evaluatie komen we tot de conclusie dat de projecten uit de investeringslijn Onderwijskwaliteit voor de toekomst relevant en doeltreffend zijn. Door de overkoepelende projecten is er focus en samenhang aangebracht in de doelen en de uitvoer van de projecten. Er is sprake van een heldere taakverdeling waarbij de Provincie Limburg voorziet in financiële middelen en het onderwijs de benodigde menskracht levert. Het feit dat onderwijsinstellingen van onderop initiatieven kunnen aandragen en ontwikkelen maakt dat de projecten goed aansluiten bij de 'vraagkant' van onderwijs.

Human Capital Agenda's en het Techniekplan

Vanuit de Human Capital Agenda's en het Techniekplan worden publiek-private samenwerkingen gestimuleerd om zo op de, kwantitatieve en kwalitatieve, personele behoefte van belangrijke sectoren in te spelen. In de voorgaande coalitieperiode richtte deze samenwerking zich vooral op het hoger onderwijs. Een belangrijk resultaat van het huidige onderwijsbeleid is dat er meer en bredere aandacht is voor het beroepsonderwijs, en specifiek het middelbaar beroepsonderwijs. Specifiek voor het Techniekplan geldt dat ook verbreding naar het primair onderwijs is gerealiseerd. Door aan te haken bij het Techniekplan zijn onderwijsinstellingen beter voorbereid op de toekomst. Vanaf 2020 maken wetenschap en techniek immers verplicht onderdeel uit van het curriculum.

Hoewel we geen precieze cijfers over deelname aangereikt hebben gekregen, zijn er belangrijke indicaties dat ook binnen deze investeringslijn sprake is van grote deelname vanuit het (beroeps)onderwijs. Verder stellen we vast dat ook inhoudelijke doelen grotendeels behaald

worden. Daar waar projectdoelen nog niet gerealiseerd zijn, is de verwachting dat dit in de toekomst alsnog zal gebeuren. Vanuit de geraadpleegde onderwijsinstellingen komt naar voren dat deelnemende partijen groot belang hechten aan de initiatieven vanuit de HCA's en het Techniekplan en dat deze dus aansluiten op de behoeften van het veld.

Buurtaal- en Euregionaal onderwijs

Bezien we de invulling van de investeringslijn Buurtaal- en Euregionaal onderwijs dan constateren we veel verschillende initiatieven zowel qua inhoud als qua omvang. Mede door deze grote variatie aan initiatieven is er sprake van weinig samenhang. We hebben duidelijke indicaties dat wat betreft de deelname door onderwijsinstellingen geen grote sprongen zijn gemaakt. Een reden waarom deelname achterblijft is er onder andere in gelegen dat leerkrachten onvoldoende tijd kunnen vrijmaken voor buurtaal- en Euregionaal onderwijs en het als iets extra's bovenop het reguliere curriculum ervaren. Dit ondanks dat deelnemende onderwijsinstelling wel degelijk het belang en meerwaarde van deelname ervaren. De beperkte toename van deelname betreft het primair onderwijs en voortgezet onderwijs. Bij het mbo is op dit punt wel een actievere opstelling ontstaan, mede door een gezamenlijk voorstel voor een Euregionale toolkit.

Onderwijs als schakel naar andere provinciale speerpunten

Vanuit deze investeringslijn wordt een financiële bijdrage geleverd aan initiatieven vanuit andere beleidsvelden die een link hebben met het onderwijs. Het oorspronkelijke budget is vrijwel geheel benut. Resultaat is wel dat er een grote variëteit aan initiatieven bestaat en weinig samenhang tussen deze initiatieven. De tussentijdse forse ophoging van het budget voor deze investeringslijn lijkt bij nader inzien niet nodig gebleken. Hierop blijkt – tot peildatum 7 september 2018 – geen beroep te zijn gedaan. Een ander punt is dat het de vraag is of de ondersteunde initiatieven wel een bijdrage leveren aan de overall doelen van de Kaderbrief Onderwijs 2016-2019.

5.3 Bouwstenen voor toekomstig beleid

Op grond van voorgaande uitkomsten van de evaluatie van het Limburgs onderwijsbeleid reiken we een aantal bouwstenen aan voor de komende coalitieperiode.

Legitimering voortzetting provinciaal onderwijsbeleid

Uit de evaluatie komt een aantal argumenten naar voren om ook in de komende periode een provinciaal onderwijsbeleid te voeren. Een legitimering daarvoor kan onder andere gevonden worden in de volgende argumenten.

- Er bestaat een groot draagvlak voor provinciaal onderwijs onder alle geraadpleegde groepen. Het wordt zeer gewaardeerd dat de Provincie Limburg verantwoordelijkheid neemt op dit vlak ondanks dat zij geen wettelijke taken heeft op het gebied van onderwijs. Dit geldt ook voor een eventueel toekomstig beleid.
- De rol van de Provincie komt op dit beleidsterrein goed tot zijn recht. Het gaat dan voornamelijk om het verbinden van onderwijsinstellingen (op school overstijgende thema's), het verbinden van onderwijs en bedrijfsleven en het vormen van een schakel tussen het landelijke beleidsniveau en het regionale/lokale beleidsniveau.
- In de afgelopen periode is een groot aantal initiatieven ontplooid waarin het onderwijs participeert en ook meerwaarde aan ontleent. Mede doordat het onderwijs zelf ook bij de

ontwikkeling van deze initiatieven betrokken is, sluiten deze goed aan op de behoefte van het onderwijs.

- Naar de toekomst toe is er ook een inhoudelijke aanleiding voor voortzetting van het provinciaal onderwijsbeleid. Het onderwijs staat op een aantal overstijgende thema's voor belangrijke uitdagingen (zie verderop).

Behouden van huidig beleid

Bezien we de uitkomsten voor de afzonderlijke investeringslijnen dan leveren deze de volgende leerervaringen op voor het toekomstig beleid.

- Met de **OnderwijsWerkplaats** en de **Educatieve Agenda Limburg** is de afgelopen jaren een goede basis gelegd voor de implementatie van de investeringslijn Onderwijskwaliteit voor de toekomst. Deze koepelinitiatieven zijn nog niet klaar, bijvoorbeeld daar waar het gaat om de verspreiding van de resultaten. Anders gezegd heeft de Provincie Limburg de afgelopen periode veel gezaaid en is het in de komende periode tijd om (nog meer) te oogsten.
- De **Human Capital Agenda's en het Techniekplan** zijn per definitie doorlopende initiatieven. In de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt doen zich voortdurend nieuwe ontwikkelingen voor, waarop in de HCA's en het techniekplan geanticipeerd wordt. Het recent opgezette HCA ICT vormt het bewijs dat ook nieuwe aansluitingsvraagstukken een plaats binnen deze investeringslijn krijgen. Nu stoppen zou kapitaalvernietiging zijn.
- Voortzetting van de investeringslijn **Buurtaal- en Euregionaal onderwijs** op de huidige wijze ligt minder voor de hand, vanwege een gebrek aan focus en samenhang binnen de investeringslijn. In de evaluatie kon niet worden vastgesteld dat de deelname van het onderwijs aan de initiatieven grote sprongen heeft gemaakt. Naar de toekomst toe is mogelijk het spoor naar het curriculum van PABO's interessanter dan opnieuw afzonderlijke initiatieven op dit gebied te ondersteunen. De eerste stap is hier al in gezet met het project Door Nieuwsgierigheid Leren.
- Voortzetting van de investeringslijn **Onderwijs als schakel naar andere provinciale speerpunten** ligt minder voor de hand. Enerzijds omdat niet duidelijk is hoeverre de ondersteunde initiatieven daadwerkelijk bijdragen aan de doelstellingen van het Limburgs onderwijsbeleid. Anderzijds omdat de behoefte aan meer investeringen gering zal zijn gezien het feit dat het tussentijds opgehoogde budget niet is benut.

Nieuwe vraagstukken en voorwaarden

Vanuit de verschillende typen betrokkenen bij het beleid in de afgelopen periode zijn een aantal suggesties voor de toekomstige invulling van het Limburgs onderwijsbeleid gedaan. Deels hebben die betrekking op nieuwe vraagstukken die ook provinciale aandacht verdienen, deels gaat het om in te vullen randvoorwaarden.

- De gevolgen van **krimp** is het eerste vraagstuk dat uit de evaluatie naar voren is gekomen. Krimp heeft enerzijds gevolgen voor onderwijsinstellingen in termen van leerlingaantallen, huisvesting en leerlingenvervoer en anderzijds grote gevolgen voor de werking van de arbeidsmarkt in Limburg. Afstemming en samenwerking met gemeenten die, bijvoorbeeld rondom huisvesting, wettelijke taken hebben ligt hierbij voor de hand.
- Een tweede onderwerp waar het onderwijs in Limburg de komende periode in toenemende mate mee te maken krijgt zijn **lerarentekorten**.
- Vanuit zowel de optiek van het onderwijs als die van de arbeidsmarkt valt te overwegen om in de toekomst ook meer aandacht te schenken aan meer **kwetsbare groepen**. Met het project Gelijke Kansen is hiermee een begin gemaakt. Mocht dit opgepakt worden, dan ligt ook

meer samenwerking met gemeenten en jeugdzorg voor de hand.

- Voor de komende periode zal een stap moeten worden gezet naar meer **effectmeting** van het beleidsterrein. Dat vraagt enerzijds om meer concrete doelformulering. Bij meer focus van de inzet van middelen binnen investeringslijnen kunnen op het niveau van grotere programma's concrete doelen en bijbehorende streefwaarden worden geformuleerd. Dit maakt **monitoring** en evaluatie naar de toekomst toe eenvoudiger. De lopende evaluatie van de OnderwijsWerkplaats kan hiervoor waardevolle leerervaringen opleveren.

Verspreiding van resultaten

Rondom de verspreiding van de resultaten van de initiatieven binnen het Limburgs onderwijsbeleid geven we de volgende overwegingen mee.

- In het verlengde van meer focus in initiatieven binnen investeringslijnen ligt het voor de hand om in toekomstig beleid ook in de verspreiding van resultaten **meer samenhang** aan te brengen. De verspreiding van resultaten van afzonderlijke projectinitiatieven is namelijk met wisselend succes verlopen.
- In de verlengde hiervan ligt een proactieve vorm van verspreiding van resultaten voor de hand. Met het delen van resultaten en opgedane kennis kan immers verdere vergroting van de effectiviteit van het onderwijsbeleid gerealiseerd worden. Het alleen aanbieden van een website of informatieproduct blijkt niet altijd succesvol te zijn, zoals het geval is bij de digitale initiatievenkaart Limburg van Boven en het Ontzorgingspakket Buurttaal en Euregionaal onderwijs. Het **proactief** uitdragen van de behaalde resultaten, meer dan alleen bekendmaking via een website, kan bevorderd worden in de subsidierelatie tussen de Provincie Limburg en begunstigen. Met andere woorden bij de opzet van nieuwe initiatieven dient nadrukkelijk aandacht te zijn voor de verspreiding van resultaten.

Bijlage I Inhoud projecten

Het Limburgs onderwijsbeleid 2016-2019 bestaat uit een viertal investeringslijnen. In het navolgende wordt de inhoud van deze verschillende investeringslijnen nader beschreven.

Onderwijskwaliteit voor de toekomst

Binnen de investeringslijn Onderwijskwaliteit voor de toekomst staat een drietal thema's centraal, namelijk doorlopende leerlijnen in talentontwikkelingen in het primair onderwijs en voortgezet onderwijs, toekomstbestendig onderwijspersoneel (zowel in kwantitatieve als kwalitatieve zin) en de aansluiting van mbo-niveau 1 en 2 op de Sociale Agenda Limburg 2025 (oftewel de arbeidsmarkt). Om invulling te geven aan deze thema's worden binnen twee projecten initiatieven ondersteund waarbinnen projecten worden ontwikkeld om de onderwijskwaliteit in Limburg te verbeteren.

De **OnderwijsWerkplaats** biedt leraren uit het primair onderwijs en voortgezet onderwijs de ruimte en begeleiding om nieuwe initiatieven te ontplooiën op het gebied van talentontwikkeling, digitalisering en doorlopende leerlijnen van het primair onderwijs tot het voortgezet onderwijs. De OnderwijsWerkplaats bestaat uit drie onderdelen. Vanuit de **Marktplaats** wordt zichtbaar gemaakt wat er in het Limburgse onderwijs al gebeurt op het gebied van innovatie. Zo worden regionale bijeenkomsten georganiseerd waar onderwijsinstellingen en hun leerkrachten innovatieve projecten aan elkaar kunnen presenteren en zo van elkaar kunnen leren. Ook worden bestaande initiatieven die werken aan onderwijsvernieuwing inzichtelijk gemaakt via de digitale kaart Limburg van Boven. De **Vrijplaats** is een innovatiefonds van waaruit innovatiekracht op de werkvloer wordt gestimuleerd. Lerarenteams kunnen vanuit dit fonds subsidie ontvangen om innovatieve projecten uit te voeren. Daarbij geldt dat onderwijsinstellingen cofinanciering moeten bijdragen en een ambassadeur (per stichting) moeten aanstellen om samen met de projectleider de doelstelling en werkwijze van de OnderwijsWerkplaats te bevorderen en levende te houden binnen de stichting. Ook de **Buitenplaats** is een innovatiefonds. Vanuit dit fonds worden op vergelijkbare wijze initiatieven ondersteund die zorgen voor nieuwe samenwerking tussen onderwijsinstellingen en de buitenwereld op het gebied van talentontwikkeling, samenwerking tussen primair onderwijs en voortgezet onderwijs en digitalisering.

Het tweede project dat vanuit deze investeringslijn ondersteund wordt is de **Educatieve Agenda Limburg**. Vanuit dit initiatief van de Kennis-As Limburg (onder penvoerderschap van de Universiteit van Maastricht) werken instellingen uit de gehele onderwijsketen samen aan projecten om de onderwijskwaliteit in Limburg te verbeteren. Binnen de EAL is aandacht voor vraagstukken, zoals voortijdig schoolverlaten, taalvaardigheid, kansen-ongelijkheid, aansluiting op de arbeidsmarkt en het lerarentekort. Een belangrijk onderdeel van de Educatieve Agenda Limburg is de **Onderwijsmonitor Limburg** waarin gegevens worden verzameld over de schoolloopbaan van leerlingen. Deze gegevens worden gebruikt om te analyseren welke aanpakken effectief zijn.

Schema I Projecten Onderwijskwaliteit voor de toekomst

Project	Onderwijsvorm	Deelproject
De OnderwijsWerkplaats	PO, VO	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Marktplaats: Een fysieke en digitale plaats waarbij scholen van elkaar kunnen leren op het gebied van kleine en grote innovaties voor en door leraren. ▪ Innovatiefonds Vrijplaats voor lerarenteams, aanstellen ambassadeurs en vrijplaats-ateliers waar voortgang, werkwijzen en opbrengsten gedeeld worden. ▪ Innovatiefonds Buitenplaats voor nieuwe samenwerking tussen scholen en buitenwereld o.g.v. talentontwikkeling, samenwerking PO met VO en digitalisering.
De Educatieve Agenda Limburg	PO, VO, HO	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Doorbraakprojecten: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Een goede start voor leerkrachten in het PO ▪ Keuzebegeleiding in de Limburgse beroepskolom ▪ Leraar je bent het al! ▪ Professionaliseren in regionale leercentra/HEYY ▪ Microprojecten: kleinschalige projecten die door leraren worden opgezet en uitgevoerd, om inzicht te krijgen of een bepaalde innovatieve strategie/methode werkt.

Human Capital Agenda's en Techniekplan

Vanuit het Limburgs onderwijsbeleid wordt een financiële bijdrage geleverd aan een aantal Human Capital Agenda's en aan het Techniekplan. Vanuit deze investeringslijn worden initiatieven ontplooid waarin overheid, onderwijs en bedrijfsleven samenwerken aan een goede aansluiting van het onderwijs op de (toekomstige) arbeidsmarkt. De regio kent een zestal HCA's, namelijk: Logistiek, Zorg, Chemie & Materialen, Life Sciences & Health, Agrofood en ICT.

Vanuit de HCA's worden diverse typen projecten ontwikkeld, met name gericht op het opleiden en bijscholen van (potentiële) medewerkers voor de betreffende sector. Doordat de economie aantrekt neemt de vraag naar personeel toe. Ook verandert de arbeidsmarkt door de toenemende rol van ICT en robotisering. Vanuit de HCA's en het Techniekplan worden dan ook initiatieven ontwikkeld om leerlingen en zij-instromers op te leiden voor toekomstbestendige beroepen waar behoefte aan is vanuit het bedrijfsleven. Ook worden initiatieven ontplooid gericht op het stimuleren van innovatie in de sectoren.

Het Techniekplan heeft een iets andere insteek dan de HCA's en kent een bredere aanpak. Belangrijk onderdeel hiervan is bijvoorbeeld ook het stimuleren en vormgeven van techniek onderwijs op het primair onderwijs en voortgezet onderwijs. Daarnaast is er veel aandacht voor het stimuleren van kinderen en scholieren om voor techniek te kiezen.

In schema II staat een overzicht van de initiatieven binnen de verschillende HCA's en het Techniekplan. Het schema is gebaseerd op de initiatieven zoals die ontplooid zijn tot en met het najaar van 2018.

Schema II Ondersteunde projecten Human Capital Agenda's en het Techniekplan (tot najaar 2018)

HCA	Projecten
HCA Logistiek	<ul style="list-style-type: none"> Trainingsprogramma Your Career in Control ter behoud van logistieke professionals voor de sector. Kennis Distributiecentrum Logistiek Limburg versterken van regionale bedrijfsleven door uitvoering van gezamenlijke innovatieprojecten i.s.m. docenten/onderzoekers. Professionalisering docenten/onderzoekers en opnemen in curricula. Kennisontwikkeling bedrijfsleven, onderzoek studenten en ontwikkelen studieroute douane. Centrum voor Logistiek en Vakmanschap: publiek-private samenwerking mbo-logistiek en bedrijfsleven; het gericht uitbouwen van reguliere logistieke mbo-opleiding tot kennis- en opleidingscentrum. Beyond Academy for Devices and Logistics: publiek-private samenwerking tussen mbo, medische- en technologie bedrijven professionaliseren medewerkers, opleiden zij-instromers, ontwikkelen doorlopend curriculum logistiek medewerkers (mbo 1 t/m 3). Sociale Innovatie Logistiek Limburg: Doel van dit project is om Limburgse logistieke dienstverleners en transporteurs te enthousiasmeren en te ondersteunen om sociale innovatie binnen hun organisaties te agenderen en vervolgens structureel in te bedden. Dare2Share: gericht op het beter ontsluiten van hbo kennis en capaciteit (Human Capital) voor het MKB en daarmee bij te dragen aan oplossingen van vraagstukken binnen het MKB in de logistiek, transport en supply chain management sector.
HCA Zorg	<ul style="list-style-type: none"> Gedigitaliseerd, modulair leertraject Leertuin Duurzaam Organiseren in de Zorg voor zorgprofessionals uit de verpleeghuiszorg en GGZ. Brede zorgbachelor Onderwijs Ecosysteem voor Innovatie van Zorg en Zorgopleidingen die aansluit bij veranderende zorgvraag. Borgen Evolva werkpleklers 3.0 in de zorg. Ontwikkeling Klinisch Verpleegkundige Topopleiding MBO4. Werk-/wijkleerbedrijf Venray voor stageplekken mensen met afstand tot de arbeidsmarkt en eerste en tweedejaars mbo-studenten. Samen optrekken in de HCA Zorg voor opzetten structuur duurzame samenwerking tussen onderwijs, gemeenten en zorg gericht op SPP, opleiden, innovatie, scholing en flexibilisering. Expertcentrum mobiliteit gericht op mobiliteit, flexibiliteit en employability van personeel.
HCA Chemie & Materialen	<ul style="list-style-type: none"> CHILL (Chemelot Innovation and Learning Labs): zelfstandig privaatspubliek centrum gericht op het verbeteren van de aansluiting tussen onderwijs en bedrijfsleven in de sector Chemie.
HCA Life Science & Health	<ul style="list-style-type: none"> Euregionaal, multidisciplinair keuzetraject Technology in Healthcare Education waarin studenten, docenten, zorg en bedrijfsleven samen werken aan (leer)casus uit de praktijk van zorg en technologie. Ontwikkeling International Master of Care and Technology in samenwerking met een aantal Europese onderwijsinstellingen. Stagebegeleiding van studenten Life Science in MKB-bedrijven voor ontwikkeling van training voor stagebegeleiders in life sciences sector. MBO Centrum ZTL waarin mbo-instellingen i.s.m. zorg en bedrijfsleven werken aan nieuwe opleidingen en modules zorg en techniek.
HCA Agrofood	<ul style="list-style-type: none"> Centrum Voor Innovatief Vakmanschap Agrofood voor realisatie van efficiënt en gevarieerd opleidingsaanbod dat past bij behoeften van bedrijfsleven en demografische ontwikkelingen. Vergroting van instroom in de agro-opleidingen. Project Greuntek voor verankering van techniek in het groene vmbo-onderwijs.
HCA ICT	<ul style="list-style-type: none"> Opleidingstraject binnen Ontwikkeling Brightlands Smart Services Campus in Heerlen.

Techniekplan

- **Het Talent Centraal** voor verbeteren van doorstroom van havo en vwo naar het hoger techniekonderwijs, duurzaam en intensief verbinden van VO aan technische bedrijfsleven, bewust maken van leerlingen van de (Eu)regionale technische opleidingsmogelijkheden, binden van talentvolle en ondernemende leerlingen aan de regio.
- Methodiek **Door Nieuwsgierigheid Leren** voor uitwisseling op het gebied van Wetenschap en Technologie onderwijs voor kinderen tussen 0 en 12 jaar.
- **Wetenschap en Techniek Midden-Limburg** voor samenwerking tussen PO- en VO-scholen in Midden-Limburg met als doel verankeren Wetenschap & Techniekonderwijs in het curriculum.
- **Wetenschap en Techniek Noord-Limburg** voor samenwerking tussen PO- en VO-scholen in Midden-Limburg met als doel verankeren Wetenschap & Techniekonderwijs in het curriculum.
- **Techniek Onderwijs Zuid-Limburg en Techniek Keten Noord- en Midden-Limburg** voor het in stand houden van breed aanbod van technische opleidingen en het creëren van een doorlopende leerline vmbo, mbo en hbo in de regio door o.a. verhoging instroom en aansluiting op vraag bedrijfsleven.
- **Programmeren en Coderen** om leerlingen en leerkrachten van PO en VO-scholen kennis laten maken met digitale vaardigheden en programmeren.
- **Stem II** (Zuid-Limburg) voor stimuleren van Ontwerpend en Onderzoekend Leren om kinderen kennis te laten maken met Wetenschap en Techniek.
- **Euregional Technology Award**: online techniekverkiezingen i.s.m. met onderwijs en bedrijfsleven gericht op vmbo, mbo, havo, vwo.
- **CIV Installatietechniek**: publiek-private samenwerking onderwijs-bedrijfsleven op gebied van installatietechniek.
- **Tech2Create**: publiek-private samenwerking onderwijs-bedrijfsleven op het gebied van maakindustrie/maintenance.
- **Garage 4.0**: grensoverschrijdende opleiding voor de autobranche inspelend op nieuwste technieken
- **CIV Gebouwde Omgeving** waarin onderwijs en bedrijven samenwerken aan vernieuwing van bouwopleidingen.

Buurtaal- en Euregionaal onderwijs

Vanuit deze investeringslijn worden zeer uiteenlopende initiatieven ondersteund die bijdragen aan het stimuleren van de implementatie van buurtaal- en Euregionaal onderwijs. Het gaat om projecten van een volledige subsidieregeling tot een bijdrage aan een Maastrichtse studievereniging. De projecten variëren sterk wat betreft type project, schoolniveau en omvang. Ook de geïnvesteerde bedragen lopen sterk uiteen van enkele duizenden euro's tot enkele tonnen. Het type bijdrage van de Provincie Limburg verschilt per project. Bij sommige projecten levert de Provincie mankracht, zoals de Ambassadeur Euregionaal Onderwijs en haar team. Ook biedt de Provincie informatieproducten over buurtaal- en Euregionaal onderwijs zoals de website www.buurtalenlimburg.eu en het Ontzorgingspakket Euregionaal onderwijs. Andere initiatieven worden voornamelijk financieel ondersteund. Het gaat dan bijvoorbeeld om Kijken over de grens en Euregiocompetentie in beeld waarin wordt gewerkt aan internationaal georiënteerde, doorlopende leerlijnen van primair onderwijs tot en met het hoger onderwijs. Ook wordt een financiële bijdrage geleverd aan twee INTERREG-projecten voor grensoverschrijdende activiteiten in het hoger onderwijs, namelijk Euregio Xperience en Dynamic borders. Ten slotte kent de Provincie Limburg binnen deze investeringslijn een eigen subsidieregeling voor Europees onderwijs vanuit deze impulsregeling worden schoolbesturen direct gesubsidieerd om buurtaal- en Euregionaal onderwijs te implementeren. Zo worden zij ondersteund bij het worden van Euregioprofielschool of Euregioschool.

Schema III Ondersteunde projecten Buurtaal- en Euregionaal onderwijs

Project	Onderwijs	Inhoud project
Ambassadeur Euregionaal onderwijs	PO, VO, MBO	Ambassadeur aangesteld om bestuurlijk draagvlak voor Euregionaal onderwijs in Noord- en Midden-Limburg te vergroten.
Ontzorgingspakket Euregionaal onderwijs	PO, VO, MBO	Document dat onderwijsinstellingen inzicht geeft in ondersteuningsmogelijkheden voor de implementatie van Euregionaal onderwijs.
Impulsregeling Euregionaal onderwijs	PO, VMBO	Subsidieregeling voor implementatie van buurtaal- en Euregionaal onderwijs op basisscholen en ondersteuning bij behalen Goethe (Duits) of DELF (Frans) taalcertificaten voor vmbo-leerlingen.
Kijken over de grens	PO, VO, MBO, HBO	Ontwikkeling integraal Raamwerk van Euregio-competenties en digitaal Euregioportfolio en professionaliseringsprogramma voor docenten PO en VO.
Euregiocompetentie in beeld	VMBO, MBO	Ontwikkeling integraal Raamwerk van Euregiocompetenties en digitaal Euregioportfolio, afstemmen Euregionale stages en bouwen Euregionale stage-database.
Interreg project Euregio Xperience	MBO	Interculturele workshops, praktijkgerichte sollicitatietrainingen, taalcurssussen, grensoverschrijdende bedrijfsbezoeken en stagebemiddeling.
Interreg project Dynamic Borders	MBO, HBO, WO	Aanstelling van grensoverschrijdende tussenpersoon bij stagebemiddelingsbureau in Boxmeer, voor stages in de afgrofood sector in Duitsland en Nederland.
Studeren in Aken	WO	Subsidie aan Studievereniging Alcuinus Aken voor website over studeren aan de RWTH in Aken.

Onderwijs als schakel naar andere provinciale speerpunten

Zoals eerder genoemd heeft het onderwijs ook raakvlakken met andere provinciale beleidsterreinen. Vanuit deze investeringslijn worden een aantal projecten ondersteund waar onderwijs samenkomt met andere provinciale speerpunten.

Schema IV Projecten Schakel naar andere provinciale speerpunten

Project	Inhoud project
Kenniscentrum Asbest en Energie	Centrum voor opleiden van gecertificeerde asbestsaneerders, om te zorgen voor voldoende werknemers en voor een effectieve en efficiënte werkwijze om vóór 2024 alle asbestdaken te kunnen verwijderen.
De Limburgse zaak	Ondersteuning van ZZP'ers en MKB-bedrijven bij financiële of commerciële bedrijfsproblemen, vanuit gemeenten, Hogeschool Zuyd en een regioteam van Ondernemers- klankbord (OKB)
Maastricht Centre for the Innovation of Classical Music (MCICM)	Centrum voor wetenschappelijk en praktijkgericht artistiek onderzoek. Het MCICM doet interdisciplinair onderzoek doen naar thema's als culturele participatie, de invloed van digitale technologieën op de concertpraktijk en het samengaan van behoud en gebruik van klinkend erfgoed.
Oppe Brik	In de Greswarenfabriek zullen een aantal onderwijsinstellingen gevestigd worden.
Boerderij Educatie Limburg	Bij Boerderij Educatie Limburg aangesloten boerderijen ontvangen regelmatig schoolklassen. Kinderen leren zo op een belevende manier het platteland kennen.